

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА

Економічний факультет

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

НА ТЕМУ:

«Світова фінансова архітектура: сучасні тенденції та шляхи розвитку»

Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність 072 «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА
ФОНДОВИЙ РИНОК»

Освітня програма «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА. СТРАХУВАННЯ ТА
ФОНДОВИЙ РИНОК»

Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр

Виконавець:

Старцева Ангеліна Євгенівна,
студент 6 курсу, гр. ЕФ-61

Науковий керівник:

Швайко Мар'яна Леонідівна,
кандидат економічних наук, доцент

Кваліфікаційна робота магістра допущена до захисту
рішенням кафедри фінансів та кредиту

Протокол № _____ від «___» _____ 2025 р.

Зав. кафедри _____ проф. Глущенко О.В.

підпис

Харків - 2025

АНОТАЦІЯ

Світова фінансова архітектура: сучасні тенденції та шляхи розвитку. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра.

Спеціальність 072 «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВИЙ РИНОК»

Освітня програма «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Харківський національний економічний університет. – Харків, 2025.

Робота присвячена аналізу світової фінансової архітектури та визначенню сучасних тенденцій її розвитку. Досліджено сутність і соціально-економічний зміст фінансової архітектури, її еволюцію та інституційний вимір, а також принципи, функції і механізми глобальної фінансової взаємодії. Особлива увага приділена оцінці сучасного стану міжнародних фінансових інститутів, глобальних фінансових потоків, ринків та регіональних дисбалансів, а також ролі цифрових технологій, фінтеху та цифрових валют центральних банків у трансформації світової фінансової системи.

У роботі запропоновано методичні підходи до оцінки ефективності функціонування міжнародних фінансових інституцій та практичні рекомендації щодо модернізації фінансової архітектури, що сприятимуть підвищенню її стабільності, прозорості та адаптивності у глобальній економіці.

Ключові слова: світова фінансова архітектура, міжнародні фінансові інститути, глобальні фінансові потоки, фінансові ринки, цифрові фінансові технології, FinTech, CBDC, модернізація фінансової системи.

ABSTRACT

Global Financial Architecture: Current Trends and Development Pathways. – Manuscript.

Master's Thesis.

Specialty 072 «FINANCE, BANKING, INSURANCE AND STOCK MARKET»

Educational Program «Finance, Banking, Insurance and Stock market»

Kharkiv National University of Economics. – Kharkiv, 2025.

The thesis is devoted to the analysis of the global financial architecture and the identification of current trends in its development. The study examines the essence and socio-economic significance of financial architecture, its evolution, and institutional dimension, as well as the principles, functions, and mechanisms of global financial interaction. Special attention is given to the assessment of the current state of international financial institutions, global financial flows, markets, and regional imbalances, as well as the role of digital technologies, FinTech, and central bank digital currencies (CBDC) in the transformation of the global financial system.

The work proposes methodological approaches for evaluating the effectiveness of international financial institutions and provides practical recommendations for modernizing the financial architecture to enhance its stability, transparency, and adaptability within the global economy.

Keywords: global financial architecture, international financial institutions, global financial flows, financial markets, digital financial technologies, FinTech, CBDC, financial system modernization.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ АРХІТЕКТУРИ	8
1.1. Сутність, соціально-економічний зміст та еволюція світової фінансової архітектури	8
1.2. Структура сучасної фінансової архітектури та її інституційний вимір....	17
1.3. Принципи, функції та механізми глобальної фінансової взаємодії	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ АРХІТЕКТУРИ	33
2.1. Оцінка стану та структурних характеристик сучасної світової фінансової архітектури	33
2.2. Аналіз глобальних фінансових потоків, ринків та міжнародних інституцій на основі статистичних даних	41
2.3. Виявлення регіональних та світових тенденцій, дисбалансів і ризиків розвитку фінансової архітектури	47
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ АРХІТЕКТУРИ	55
3.1. Необхідність реформування та стратегічні напрями вдосконалення світової фінансової архітектури	55
3.2. Роль цифрових технологій, фінтеху та CBDC у трансформації глобальної фінансової системи	64
3.3. Моделі формування майбутньої світової фінансової архітектури та оцінка їхньої ефективності	71
ВИСНОВОК	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84
ДОДАТКИ	96

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний світ переживає глибокі трансформації у сфері фінансів, спричинені глобалізацією, розвитком цифрових технологій та фінансових ринків, а також соціально-економічними викликами, зокрема кризами, геополітичними конфліктами та пандеміями. Це обумовлює необхідність формування ефективної та стабільної світової фінансової архітектури, яка здатна забезпечувати стійкий розвиток глобальної економіки, інтеграцію фінансових ринків і управління ризиками. Попри значну увагу, приділену міжнародними організаціями, економістами та фінансовими аналітиками проблемам функціонування глобальної фінансової системи, багато її аспектів залишаються недостатньо вивченими, а нові тенденції розвитку потребують наукового аналізу та розробки рекомендацій щодо модернізації.

Стан наукової розробки проблеми. У сучасній науковій літературі тема світової фінансової архітектури досліджується у контексті глобалізації, цифровізації фінансових систем та трансформації міжнародних економічних відносин. Дослідження останніх років демонструють, що розвиток фінансової архітектури є складним багаторівневим процесом, який охоплює як глобальні, так і національні аспекти фінансового регулювання. Так, У. П. Братчук у своїх роботах розкриває ключові детермінанти розвитку глобальної фінансової архітектури та роль фінансового комплаєнсу як механізму удосконалення системи. Разом із М. В. Савченко досліджує напрями трансформації світової фінансової архітектури та проблеми її реформування в умовах фінансової глобалізації. У цих роботах підкреслюється вплив глобальних фінансових центрів і нових індустріальних країн на розвиток міжнародної фінансової системи. У контексті цифровізації та інновацій у банківській сфері значний внесок зробили О. В. Болдуєва, М. В. Болдуєв, О. Г. Лищенко, які досліджують впровадження інформаційних систем і фінансових технологій у міжнародній банківській індустрії. Дослідження М.

В. Дубина, О. М. Шеремет присвячені розвитку дистанційного та e-banking, що стало критично важливим у сучасних умовах глобальних економічних викликів. Особлива увага у наукових публікаціях приділяється впливу геополітичних і макроекономічних факторів на фінансову архітектуру. Так, Л. А. Батюк та У. П. Братчук аналізують глобальні економічні тренди, роль зовнішнього боргу та стабілізаційні механізми у світовій фінансовій системі. Крім того, дослідження О. В. Мандич та співавторів акцентують увагу на порівняльному аналізі компонентів фінансової архітектури та сучасних викликах. Цифровізація фінансових процесів і трансформація банківського сектору у відповідь на глобальні виклики знайшла відображення в працях І. Б. Івасіва, О. І. Заславської, а також у дослідженнях Ж. М. Довгань, Ю.М. Галіцейської. Вони демонструють, що інтеграція фінансових технологій у світову фінансову систему сприяє підвищенню ефективності, прозорості та адаптивності фінансових ринків. Таким чином, аналіз останніх публікацій показує, що сучасна світова фінансова архітектура перебуває у стадії активної трансформації, де ключовими трендами є цифровізація, глобалізація фінансових ринків, удосконалення інституційного регулювання та підвищення ролі фінансових центрів. Наукові дослідження останніх років створюють комплексну базу для розробки стратегій розвитку фінансової архітектури України та адаптації до міжнародних стандартів і практик.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є світова фінансова архітектура як система міжнародних фінансових відносин та інституцій, що забезпечують функціонування глобальної економіки. Предметом дослідження виступають сучасні тенденції розвитку світової фінансової архітектури, її структурні характеристики, інституційний вимір та механізми трансформації у відповідь на глобальні виклики.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є розробка теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо розвитку і модернізації світової фінансової архітектури з урахуванням сучасних тенденцій глобальної економіки.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

- узагальнити сутність, соціально-економічний зміст та еволюцію світової фінансової архітектури;
- дослідити структуру сучасної фінансової архітектури та її інституційний вимір;
- визначити принципи, функції та механізми глобальної фінансової взаємодії;
- оцінити стан та структурні характеристики сучасної світової фінансової архітектури;
- провести аналіз глобальних фінансових потоків, ринків та міжнародних інституцій на основі статистичних даних;
- виявити регіональні та світові тенденції, дисбаланси та ризики розвитку фінансової архітектури;
- визначити необхідність реформування та стратегічні напрями вдосконалення світової фінансової архітектури;
- обґрунтувати роль цифрових технологій, фінтеху та CBDC у трансформації глобальної фінансової системи;
- розробити модель формування майбутньої світової фінансової архітектури та оцінка їхньої ефективності.

Методи дослідження. У роботі застосовувалися загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: системний аналіз і формалізація (для вивчення структури фінансової архітектури); аналіз і синтез, індукція та дедукція (для формування висновків щодо тенденцій розвитку); економіко-статистичні методи (групування, класифікації, графічне відображення) для обробки та аналізу даних про фінансові потоки та інституції; методи моделювання та прогнозування для оцінки ефективності запропонованих стратегій розвитку.

Інформаційною базою роботи стали законодавчі та нормативні документи міжнародних фінансових організацій, аналітичні звіти МВФ,

Світового банку та інших міжнародних установ, наукові публікації вітчизняних та зарубіжних дослідників, статистичні дані про міжнародні фінансові потоки, ринки та інститути, а також електронні ресурси світової мережі Інтернет.

В результаті проведеного дослідження були отримані наступні наукові результати, що мають **наукову новизну**:

- уточнено сучасні тенденції розвитку світової фінансової архітектури та їх вплив на глобальні фінансові процеси;
- розроблено методичні підходи до оцінки ефективності функціонування міжнародних фінансових інституцій;
- обґрунтовано роль цифрових технологій, фінтеху та CBDC у модернізації глобальної фінансової системи;
- сформовано практичні рекомендації щодо оптимізації структурних і функціональних аспектів світової фінансової архітектури.

Теоретична цінність дослідження полягає у систематизації та узагальненні наукових знань про сучасну світову фінансову архітектуру, визначенні ключових тенденцій її розвитку, структурних характеристик та механізмів трансформації. Дослідження сприяє уточненню концептуальних підходів до аналізу глобальних фінансових процесів, формуванню уявлення про роль міжнародних фінансових інституцій, фінансових центрів та цифрових технологій у забезпеченні стабільності та ефективності світової фінансової системи. Отримані результати доповнюють наукову базу знань у сфері міжнародних фінансів та фінансової глобалізації, що дозволяє формувати цілісну модель сучасної та перспективної світової фінансової архітектури.

Практичне значення результатів. Отримані результати дослідження можуть бути використані органами державного управління, міжнародними фінансовими інституціями, науковцями та практичними фахівцями для прийняття стратегічних рішень щодо розвитку глобальної фінансової

системи, а також для вдосконалення методик оцінки її ефективності та стабільності.

Апробація результатів дослідження. За результатами проведеного дослідження було опубліковано наукову статтю: Швайко М.Л., Старцева А.Є., «Трансформація світової фінансової архітектури в умовах фінансової глобалізації: як глобалізація капіталу впливає на структуру міжнародних фінансових інститутів». «Наукові перспективи №11 (65)» Київ, 2025.

Структура і обсяг кваліфікаційної роботи магістра. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел із 108 найменувань на 12 сторінках і 2 додатків на 3 сторінках, містить 24 рисунки на 12 сторінках та 3 таблиці на 3 сторінках. Загальний обсяг роботи – 100 сторінок. Основний зміст кваліфікаційної роботи магістра викладено на 81 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ АРХІТЕКТУРИ

1.1. Сутність, соціально-економічний зміст та еволюція світової фінансової архітектури

Світова фінансова архітектура є комплексним і багаторівневим явищем сучасної економіки, яке охоплює систему інститутів, правил та механізмів, що забезпечують функціонування глобальної фінансової системи. Її сутність полягає у створенні умов для ефективного перерозподілу фінансових ресурсів, стабілізації ринкових процесів та сприяння економічному розвитку на національному та глобальному рівнях. Визначення поняття світової фінансової архітектури в науковій літературі демонструє різноманітність підходів, що акцентують увагу на інституційних, регуляторних, ринкових та технологічних аспектах функціонування фінансових систем (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Підходи авторів щодо сутності світової фінансової архітектури

№	Автори	Сутність світової фінансової архітектури	Основні положення / підходи
1	У. Братчук [9, с. 38]	Система інститутів, правил та механізмів, що забезпечують функціонування глобальної фінансової системи	Виділяє детермінанти розвитку, трансформацію фінансових потоків та комплаєнс як ключові інструменти вдосконалення
2	М. Савченко, У. Братчук [72, с. 121]	Інституційний розвиток світової фінансової архітектури	Оцінюють структурні зміни, роль фінансових центрів, інституційні та регуляторні трансформації
3	О. Мандич [53, с. 208]	Основні компоненти та порівняльний аналіз фінансової архітектури	Виділяють інституційні, ринкові та технологічні аспекти, виклики сучасності
4	Т. Косова [47, с. 51]	Фінансова архітектура як базис управління національною економікою	Підкреслюють роль координації політик, інтеграцію фінансових ринків і глобальні впливи
5	Н. Кравчук, О. Луцишин [48, с. 123]	Формування нової фінансової архітектури в умовах цифровізації та трансформації світового порядку	Оцінюють цифровізацію, інновації, глобальні зміни та вплив на національні системи
6	В. Савченко, У. Братчук [75, с. 11]	Трансформація фінансової архітектури України під час війни	Розглядають вплив військових дій та післявоєнного відновлення на інституційні та ринкові компоненти

Аналіз наукових досліджень показує, що У. Братчук [9, с. 38] трактує світову фінансову архітектуру як систему інститутів, правил та механізмів, що забезпечують функціонування глобальної фінансової системи. Автор підкреслює, що розвиток фінансової архітектури визначається детермінантами економічного та регуляторного середовища, трансформацією фінансових потоків і застосуванням комплаєнсу як ключового інструменту вдосконалення системи. Такий підхід дозволяє розглядати фінансову архітектуру як динамічну структуру, що адаптується до змін світового економічного порядку. У контексті інституційного підходу, М. Савченко та У. Братчук [72, с. 121] зосереджуються на розвитку інституцій світової фінансової архітектури. Вони оцінюють структурні зміни у глобальній фінансовій системі, роль фінансових центрів та трансформації інституцій і регуляторного середовища. Такий підхід дозволяє розкривати процеси глобальної інтеграції та координації фінансових політик різних країн.

Автор О. Мандич [53, с. 208] акцентує увагу на основних компонентах та порівняльному аналізі фінансової архітектури, виокремлюючи інституційні, ринкові та технологічні аспекти. Автор також зазначає виклики сучасності, серед яких – цифровізація, фінансові інновації та ризики глобальної нестабільності, що обумовлює необхідність постійного вдосконалення системи. Натомість, Т. Косова [47, с. 51] розглядає фінансову архітектуру як базис управління національною економікою. У цьому контексті вона підкреслює роль координації політик, інтеграції фінансових ринків та глобальних впливів на національні системи. Підхід Т. Косової демонструє тісний взаємозв'язок між глобальними фінансовими процесами та національною економічною політикою. Дослідники Н. Кравчук та О. Луцишин [48, с. 123] акцентують на формуванні нової фінансової архітектури в умовах цифровізації та трансформації світового порядку. Вони оцінюють вплив інновацій, цифрових технологій та глобальних змін на національні фінансові системи, що підкреслює сучасний тренд до цифрової інтеграції та модернізації фінансової інфраструктури. Зокрема, В. Савченко

та У. Братчук [75, с. 11] досліджують трансформацію фінансової архітектури України під час війни, відзначаючи вплив військових дій та процесів післявоєнного відновлення на інституційні та ринкові компоненти. Такий аналіз демонструє адаптивні механізми фінансових систем у кризових умовах та важливість стабілізаційних заходів для підтримки економічної безпеки.

Світова фінансова архітектура – це комплексна, багатовимірна система, яка охоплює сукупність міжнародних фінансових інститутів, правил, норм, процедур та механізмів, які регулюють рух капіталів, забезпечують міжнародні розрахунки та фінансову стабільність на глобальному рівні [9, с. 37-38; 47, с. 49]. Вона є своєрідним «каркасом», що організовує світову фінансову систему та визначає умови взаємодії її учасників [53, с. 208]. До ключових компонентів світової фінансової архітектури традиційно відносять міжнародні фінансові організації (такі як МВФ, Група Світового банку, Банк міжнародних розрахунків), національні фінансові системи, а також глобальні та регіональні фінансові ринки [72, с. 113; 98, с. 352].

Соціально-економічний зміст світової фінансової архітектури полягає у виконанні нею низки критично важливих функцій для світової економіки. По-перше, вона сприяє глобалізації та економічній інтеграції шляхом полегшення міжнародного руху капіталів, торгівлі та інвестицій [22, с. 15; 40, с. 335]. По-друге, світова фінансова архітектура забезпечує фінансову стабільність через механізми нагляду, регулювання та надання фінансової допомоги країнам, що переживають кризи [89; 95]. По-третє, вона впливає на розподіл ресурсів у світі, сприяючи або перешкоджаючи фінансуванню розвитку та подоланню бідності, особливо через діяльність інститутів розвитку [93]. Водночас, світова фінансова архітектура має й соціальні наслідки, оскільки її ефективність впливає на зайнятість, доходи та соціальну нерівність у різних країнах [102]. Таким чином, світова фінансова архітектура є не лише технічним механізмом, але й важливим інструментом глобального економічного управління [25, с. 405].

Таким чином, узагальнене визначення світової фінансової архітектури охоплює її роль як комплексної системи інститутів, правил і механізмів, здатних забезпечувати стабільність, ефективність та розвиток глобальної фінансової системи. Різноманітність підходів авторів відображає багатогранність концепції, включаючи інституційні, регуляторні, технологічні та кризові аспекти її функціонування. Це дозволяє більш глибоко зрозуміти сутність фінансової архітектури та визначити пріоритетні напрями її розвитку у сучасних умовах.

Світова фінансова архітектура є динамічною системою, яка постійно змінюється під впливом економічних, політичних та технологічних факторів. Її еволюція відображає процеси глобальної інтеграції, трансформації фінансових ринків та адаптації до кризових ситуацій (рис. 1.1).

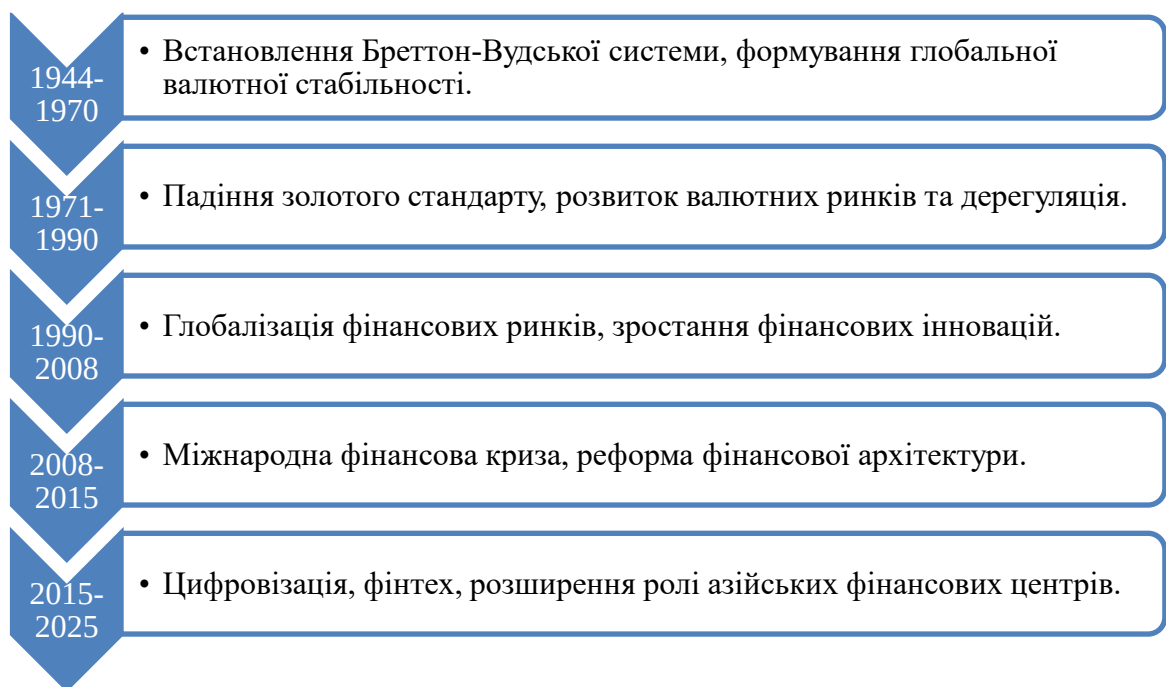

Рис. 1.1. Етапи еволюції світової фінансової архітектури

*Джерело: розроблено автором на основі джерела [2, с. 64].

Аналіз історичних етапів розвитку фінансової архітектури дозволяє зрозуміти закономірності її формування та ключові фактори, що визначають ефективність глобальної фінансової системи. Перший етап, що охоплює період 1944-1970 рр., характеризується встановленням Бреттон-Вудської

системи та формуванням глобальної валютної стабільності. У цей час ключовими інститутами були Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк [100]. Встановлення механізмів фіксованих валютних курсів, а також координація фінансових політик держав створили основу для післявоєнного економічного відновлення та глобальної стабільності.

Еволюція світової фінансової архітектури є відображенням змін у світовій економічній та політичній системі. Умовно можна виділити кілька ключових етапів. Бреттон-Вудська система (1944 – початок 1970-х рр.) ознаменувалася створенням Міжнародного валютного фонду (МВФ) та Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР), які стали «стовпами» архітектури. Система базувалася на фіксованих обмінних курсах з прив'язкою до долара США, а долара – до золота (золотодев'язний стандарт) [100]. Метою було забезпечення післявоєнної відбудови та уникнення фінансових криз міжвоєнного періоду. Ця система сприяла значному зростанню світової торгівлі та економік [98, с. 353].

Другий етап (1971-1990 рр.) відзначився падінням золотого стандарту та розвитком валютних ринків, що супроводжувалося дерегуляцією фінансових секторів. Центральні банки та МВФ відігравали ключову роль у підтриманні монетарної стабільності та адаптації до нових умов міжнародної торгівлі [9, с. 37-48]. Цей період характеризується посиленням ролі фінансових ринків та поступовим переходом до більш гнучких валютних режимів.

Період після скасування золотодев'язного стандарту (1970-ті – кінець 1990-х рр.) характеризується відмовою від фіксованих обмінних курсів та перехід до плаваючих курсів вивільнила міжнародний рух капіталу [13, с. 150]. Зростання фінансової глобалізації [14, с. 499] та поширення транснаціональних корпорацій [46, с. 34] підвищили складність фінансових операцій. На цьому етапі посилилася роль неформальних об'єднань, зокрема «Великої сімки» (G7), які почали координувати економічну політику [28, с. 76; 80]. Водночас, зростає частота регіональних фінансових криз (наприклад,

криза мексиканського песо, азійська фінансова криза), що виявило недосконалість існуючих механізмів реагування.

Етап 1990-2008 рр. був відзначений глобалізацією фінансових ринків та активним розвитком фінансових інновацій. У цей період ключовими інститутами стали G7, Рада з фінансової стабільності (FSB) та Банк міжнародних розрахунків (BIS) [74, с. 100-108]. Виникнення нових інструментів, розвиток деривативів та інновацій у банківському секторі стимулювали інтеграційні процеси та збільшення обсягів міжнародного капіталу. Кризи, особливо світова фінансова криза 2008-2009 рр., продемонстрували потребу в більш інклюзивній та надійній світовій фінансовій архітектурі. Це призвело до значного посилення ролі «Групи двадцяти» (G20) як основного форуму для міжнародної економічної співпраці та управління кризами [9, с. 40; 99]. Були створені нові органи, такі як Рада з фінансової стабільності [89], а також посилено регулювання банківської діяльності (Базельські угоди) та боротьба з відмиванням грошей (FATF) [88].

Четвертий етап (2008–2015 рр.) пов'язаний із міжнародною фінансовою кризою та необхідністю реформування світової фінансової архітектури. У цей час акцент робився на стабілізації фінансової системи, впровадженні нових регуляторних органів та посиленні контролю за ризиками [89]. Кризові явища підкреслили важливість координації політик та створення механізмів попередження глобальних фінансових потрясінь.

П'ятий етап (2015-2025 рр.) характеризується цифровізацією фінансового сектора, розвитком фінтех-рішень та зростанням ролі азійських фінансових центрів. Ключовими інститутами цього періоду є FinTech-компанії, SWIFT та цифрові валюти [48, с. 123-139; 85]. Нові технології сприяють підвищенню ефективності платежів, інтеграції ринків та формуванню нових моделей глобальної фінансової взаємодії.

Сучасний етап трансформації світової фінансової архітектури характеризується впливом цифровізації та зростанням геоекономічних викликів [39, с. 5; 74, с. 100-101]. Технологічні інновації (FinTech) змінюють

структуру фінансових ринків [3, с. 59; 69, с. 1195], спричиняючи розвиток цифрового банкінгу [7, с. 8; 27, с. 154] та появу нових форм фінансових активів. Зростання багатополлярності світового господарства [19] та посилення протекціонізму призводить до фрагментації та виникнення регіональних фінансових ініціатив [10, с. 16]. Тривають дискусії щодо реформування системи квот МВФ [96] та розширення кошика Спеціальних прав запозичення (SDR) [97], а також підвищується увага до питань фінансової стійкості та комплаєнсу [11, с. 14]. Українські науковці відзначають, що поточний стан світової фінансової архітектури вимагає трансформації для ефективної протидії глобальним викликам, включаючи військово-економічні [75, с. 10].

Таким чином, аналіз етапів еволюції світової фінансової архітектури демонструє послідовний перехід від класичних інституційних моделей до цифрово орієнтованих та інноваційних структур. Це дозволяє глибше розуміти закономірності глобальної фінансової інтеграції та визначати стратегічні напрями розвитку фінансових систем у сучасних умовах.

Світова фінансова архітектура виконує комплекс соціально-економічних функцій, що забезпечують ефективне функціонування глобальної економічної системи. Вона не лише координує фінансові потоки між країнами, а й створює умови для стабільності, регуляції, інституційного розвитку, інновацій та управління ризиками (рис. 1.2). Аналіз функціональних аспектів фінансової архітектури дозволяє оцінити її роль у підтримці економічного розвитку та запобіганні кризовим явищам на глобальному рівні. Стабілізаційна функція передбачає підтримку фінансової стабільності та запобігання дисбалансам у світовій економіці. Міжнародний валютний фонд (МВФ) виступає ключовим інструментом реалізації цієї функції, надаючи фінансову допомогу країнам з дефіцитом платіжного балансу та сприяючи підтримці макроекономічної стабільності [12, с. 99-101].

Регуляторна функція спрямована на формування правил, стандартів і норм для функціонування міжнародних фінансових ринків. У цьому контексті важливу роль відіграють організації, такі як Financial Stability Board (FSB), FATF та Базельський комітет із банківського нагляду, які визначають нормативно-правову основу та стандарти прозорості, безпеки та ефективності фінансових операцій [88; 89].

Рис. 1.2. Соціально-економічні функції світової фінансової архітектури

*Джерело: розроблено автором на основі джерела [30, с. 54].

Інституційна функція полягає у створенні та підтримці міжнародних фінансових інститутів, що сприяють залученню капіталу, інвестуванню та реалізації проектів розвитку. До таких інститутів належать Світовий банк, Міжнародна фінансова корпорація (IFC) та Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), які виступають ключовими каналами міжнародного фінансування та підтримки економічних реформ [98, с. 351-371].

Трансформаційна функція відображає інтеграцію інновацій та цифрових технологій у глобальну фінансову систему. Використання e-banking, FinTech-рішень та концепції Open Banking сприяє підвищенню ефективності фінансових послуг, забезпечує доступ до глобальних ринків та створює умови для формування нових бізнес-моделей [26, с. 111-116]; [85].

Антикризова функція полягає у прогнозуванні та запобіганні глобальним фінансовим ризикам. Прогнозні моделі МВФ та системи раннього попередження криз дозволяють своєчасно ідентифікувати потенційні загрози для фінансової стабільності та реалізовувати заходи для мінімізації негативних наслідків [70].

Соціально-економічні функції світової фінансової архітектури формують багатовимірну систему взаємодії глобальних фінансових інститутів, правил і технологій, яка забезпечує стабільність, розвиток та трансформацію світової економіки. Розуміння цих функцій є ключовим для оцінки ефективності фінансової системи та планування стратегій її модернізації.

Отже, світова фінансова архітектура є динамічною та багатовимірною системою, яка поєднує міжнародні фінансові інститути, правила, механізми та технології, що забезпечують стабільність, ефективність та розвиток глобальної економіки. Її еволюція відображає поступовий перехід від класичних інституційних моделей до цифрово орієнтованих і інноваційних структур, що адаптуються до глобальної інтеграції, економічних криз та технологічних змін. Соціально-економічний зміст архітектури проявляється у забезпеченні фінансової стабільності, регуляції ринків, інтеграції капіталів, розвитку інститутів і впровадженні інноваційних рішень, що дозволяє ефективно управляти ризиками та стимулювати економічний розвиток на національному та глобальному рівнях.

1.2. Структура сучасної фінансової архітектури та її інституційний вимір

Сучасна світова фінансова архітектура являє собою складну, багаторівневу та динамічну систему взаємопов'язаних інститутів, правил та інструментів, що забезпечують глобальний рух капіталу, регулюють фінансові ринки та підтримують міжнародну фінансову стабільність [9, с. 37; 72, с. 112]. Сучасна фінансова архітектура є багаторівневою системою, яка охоплює глобальні, регіональні, національні та інституційно-корпоративні рівні. Кожен із цих рівнів взаємодіє між собою та виконує специфічні функції, що забезпечують ефективність фінансової системи, стабільність ринків і регулювання фінансових потоків. Розгляд цих рівнів дозволяє комплексно оцінити структуру сучасної фінансової архітектури та її вплив на економічний розвиток (рис. 1.3).

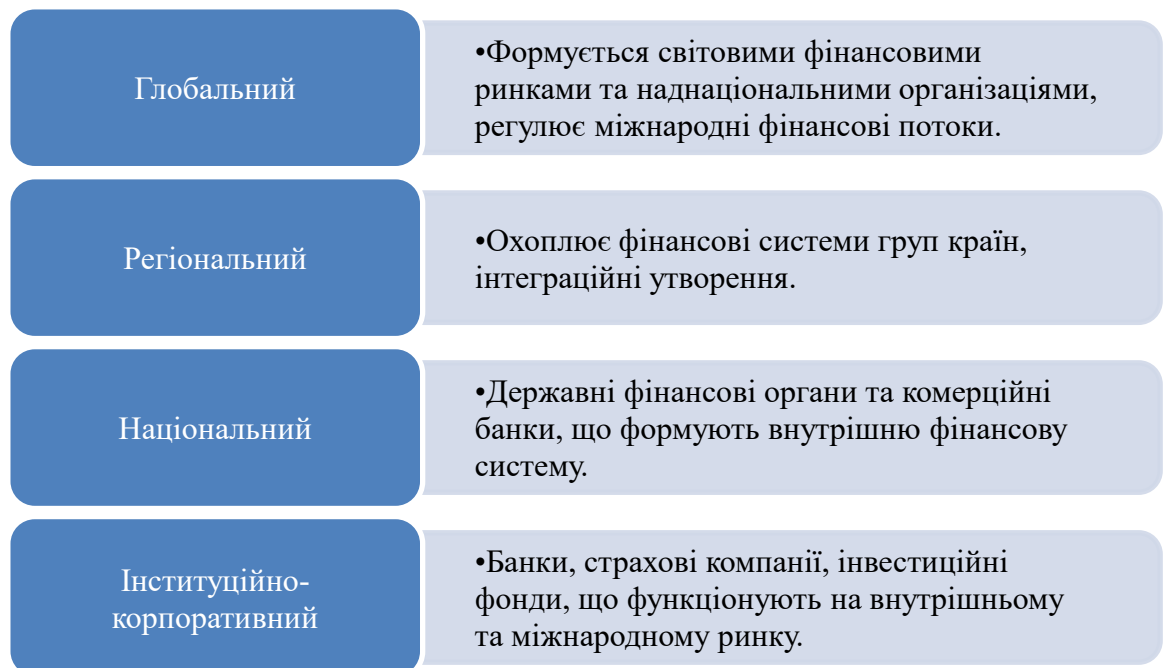

Рис. 1.3. Основні рівні сучасної фінансової архітектури

*Джерело: розроблено автором на основі джерела [19, с. 118].

Глобальний рівень фінансової архітектури формує світові фінансові ринки та наднаціональні організації, які координують міжнародні фінансові

потоки і встановлюють стандарти функціонування ринків. До ключових інститутів цього рівня належать МВФ, Світовий банк, Financial Stability Board (FSB) та FATF, які забезпечують стабільність глобальної економіки, контроль за дотриманням фінансових правил та прогнозування кризових ситуацій [9, с. 40]. Регіональний рівень охоплює фінансові системи груп країн або інтеграційних об'єднань, сприяючи координації політик та гармонізації стандартів між державами. Прикладами таких структур є Європейський центральний банк у межах ЄС та Азіатський банк розвитку, які забезпечують регіональну стабільність та підтримку економічного зростання [16, с. 12; 31, с. 80].

Національний рівень складається з державних фінансових органів та комерційних банків, які формують внутрішню фінансову систему країни. На цьому рівні функціонують Національні банки та державні фінансові регулятори, які відповідають за монетарну політику, регулювання банківського сектору та забезпечення національної фінансової стабільності [62; 47, с. 50]. Інституційно-корпоративний рівень включає банки, страхові компанії, інвестиційні фонди та інші фінансові установи, які функціонують на внутрішньому та міжнародному ринках. Приватні банки, інвестиційні фонди та брокерські компанії реалізують фінансові операції, надають послуги клієнтам і впливають на мобілізацію капіталу [3, с. 61; 53, с. 210]. Таким чином, багаторівнева структура сучасної фінансової архітектури забезпечує комплексне регулювання фінансових процесів, інтеграцію інституцій, координацію політик і розвиток фінансових ринків на глобальному, регіональному та національному рівнях. Усвідомлення взаємозв'язків між рівнями дозволяє оцінити ефективність фінансової системи та розробляти стратегії її модернізації.

Структурно світова фінансова архітектура представлена кількома ключовими вимірами, які тісно взаємодіють:

– Інституційний вимір включає офіційні міжнародні фінансові організації, багатосторонні банки розвитку та неформальні координуючі форуми [53, с. 208].

– Функціональний вимір охоплює міжнародні фінансові ринки (валютні, кредитні, фондові), що є ареною для операцій [71, с. 189].

– Нормативно-правовий (регуляторний) вимір – це сукупність міжнародних угод, стандартів, принципів та рекомендацій, що формують «правила гри» (наприклад, стандарти FATF, Базельські принципи) [11, с. 14; 88].

В умовах посилення глобалізації [14, с. 499] та цифрової трансформації [10, с. 15; 48, с. 124] структура світової фінансової архітектури постійно трансформується, набуваючи більшої багатополярності та децентралізації [19, с. 15; 74, с. 101]. Інституційний вимір є фундаментом світової фінансової архітектури та включає як офіційні, так і неформальні інститути, які здійснюють управління та регулювання на глобальному рівні [79, с. 230-231]. Ключову роль в інституційному вимірі відіграють МФО, які мають юридичний статус та визначені мандати:

– Міжнародний валютний фонд (МВФ) забезпечує валютно-фінансову стабільність, надає фінансову допомогу країнам-членам для вирівнювання платіжних балансів та здійснює нагляд за глобальною економікою [95; 98, с. 354]. МВФ також управляє Спеціальними правами запозичення (SDR) як міжнародним резервним активом [97].

– Група Світового банку (World Bank Group) складається з МБРР, МАР, МФК, МАГІБ, МЦВІС і орієнтована на фінансування розвитку, боротьбу з бідністю та сприяння інвестиціям у країнах, що розвиваються [93; 98, с. 355].

– Банк міжнародних розрахунків виступає як «банк для центральних банків», сприяючи їхній співпраці та забезпечуючи підтримку фінансової стабільності. Важлива його роль у розробці Базельських стандартів банківського регулювання [106].

– Регіональні банки розвитку (РБР). Зокрема, ЄБРР, Азіатський банк розвитку, які фінансують проекти в конкретних регіонах, доповнюючи діяльність Світового банку [16, с. 28].

Після світової фінансової кризи 2008–2009 рр. G20 стала головним форумом для міжнародної економічної співпраці, об'єднуючи як розвинені, так і провідні країни, що розвиваються, для координації макроекономічної та фінансової політики [99]. Об'єднання провідних розвинених країн (G7), яке відіграє важливу роль у формуванні глобального порядку денного та реагуванні на геоекономічні виклики [20, с. 5; 81]. Сучасний інституційний вимір світової фінансової архітектури не обмежується традиційними МФО, а включає нові регуляторні та приватні гравці: Рада з фінансової стабільності створена після кризи 2008 року, FSB координує роботу національних фінансових регуляторів та міжнародних органів зі встановлення стандартів, контролюючи системні ризики [89]; міждержавний орган FATF встановлює стандарти у сфері боротьби з відмиванням грошей (AML) та фінансуванням тероризму (CFT), що є ключовим елементом фінансового комплаєнсу у світовій фінансовій системі [11, с. 14; 88]; приватні фінансові інститути та FinTech-компанії: Комерційні банки, транснаціональні корпорації [46, с. 34] та інвестиційні фонди є ключовими провідниками фінансових потоків [42, с. 231]. Розвиток фінансових технологій (FinTech) призводить до появи нових фінансових інститутів, таких як постачальники послуг Open-banking [26, с. 111] та платформи дистанційного банкінгу [1, с. 49; 105, с. 327], які змінюють ландшафт надання фінансових послуг [3, с. 59; 7, с. 8].

Фінансові інститути є ключовими елементами світової фінансової архітектури, які забезпечують стабільність, ефективність та розвиток глобальної економічної системи. Вони виконують специфічні функції на різних рівнях фінансової системи, інтегруючись у загальну структуру архітектури та взаємодіючи між собою. Розуміння класифікації фінансових інститутів дозволяє комплексно оцінити механізми регулювання,

фінансування та управління фінансовими ресурсами на глобальному, національному та корпоративному рівнях (рис. 1.4).

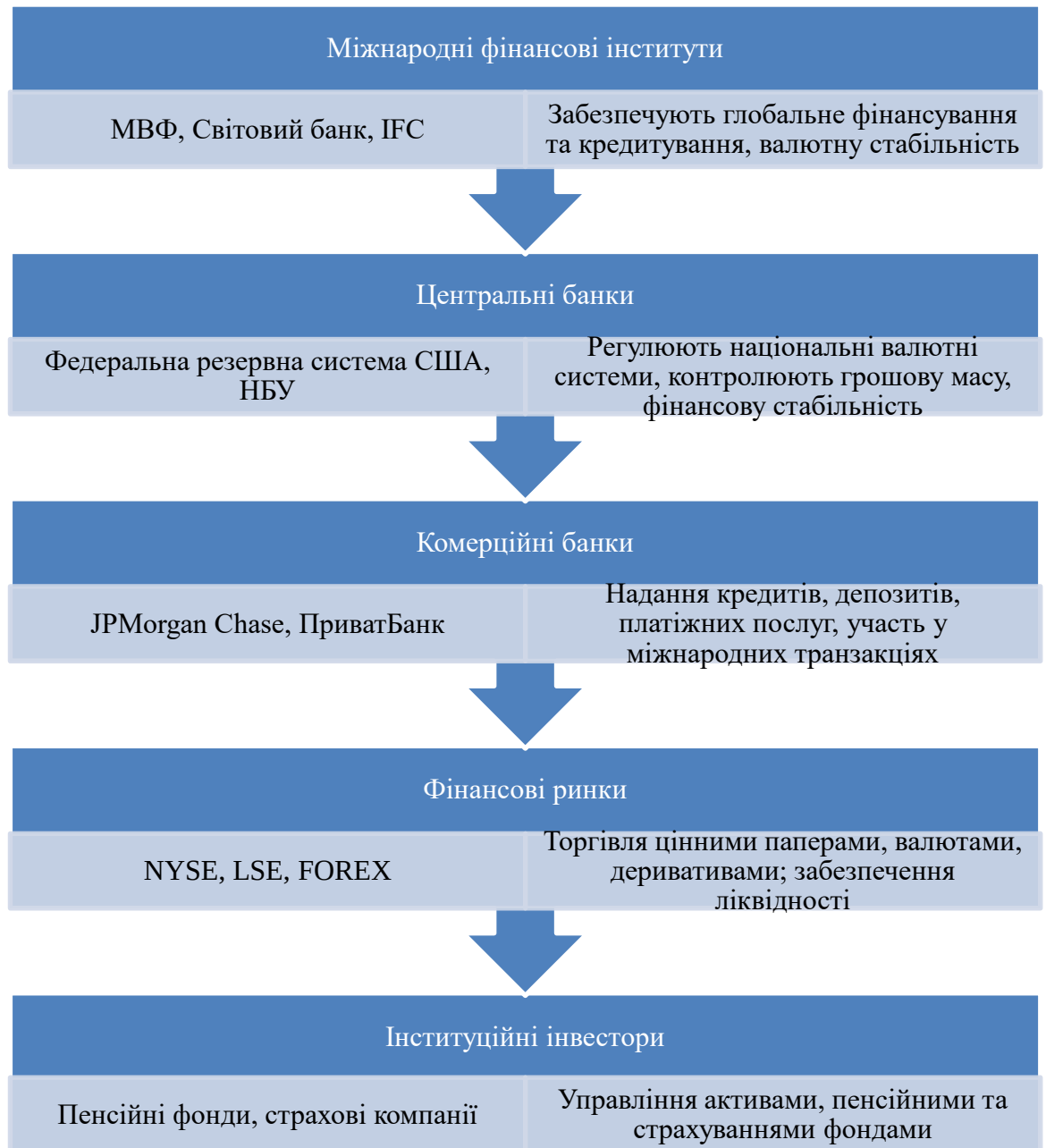

Рис. 1.4. Класифікація фінансових інститутів у світовій фінансовій архітектурі

*Джерело: розроблено автором на основі джерела [39, с. 317].

Міжнародні фінансові інститути забезпечують глобальне фінансування та кредитування, сприяють валютній стабільності і регулюванню платіжного балансу країн. До них належать Міжнародний валютний фонд (МВФ),

Світовий банк та Міжнародна фінансова корпорація (IFC), які відіграють ключову роль у підтримці економічної стабільності та реалізації проектів розвитку [98, с. 355; 95]. Центральні банки виконують функції регулювання національних валютних систем, контролю грошової маси та забезпечення фінансової стабільності. Прикладами таких інститутів є Федеральна резервна система США та Національний банк України (НБУ), які визначають монетарну політику та здійснюють контроль за банківською системою [62; 47, с. 51]. Комерційні банки надають кредити, депозитні та платіжні послуги, беруть участь у міжнародних фінансових транзакціях і формують інструменти для мобілізації фінансових ресурсів. Прикладами є JPMorgan Chase та ПриватБанк, які поєднують національні та глобальні операції [3, с. 59; 101, с. 267].

Фінансові ринки забезпечують торгівлю цінними паперами, валютами, деривативами, сприяють ліквідності та ціноутворенню активів. Нью-Йоркська фондова біржа (NYSE), Лондонська фондова біржа (LSE) та FOREX є прикладами інфраструктури, яка підтримує ефективність глобального ринку капіталу [4, с. 20; 71, с. 189]. Інституційні інвестори управляють активами, пенсійними та страхувальними фондами, сприяючи акумуляції капіталу та його ефективному розподілу. До них відносяться пенсійні фонди та страхові компанії, які забезпечують стабільність фінансової системи та підтримку довгострокових інвестицій [78; 72, с. 115].

Таким чином, класифікація фінансових інститутів у світовій фінансовій архітектурі демонструє структуровану ієрархію, де кожна категорія інститутів виконує специфічні функції. Взаємодія між ними забезпечує стабільність, ліквідність та ефективне функціонування глобальної економіки.

Інституційний вимір сучасної фінансової архітектури відображає роль окремих організацій та структур у забезпеченні функціонування глобальної фінансової системи. Він визначає, які елементи формують нормативні, організаційні та технологічні основи ефективного управління фінансами на різних рівнях: від національного до глобального. Аналіз інституційного

виміру дозволяє чітко зрозуміти, які органи та структури забезпечують стабільність, ліквідність та розвиток фінансового середовища, а також їх взаємозв'язки у межах світової фінансової архітектури (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Інституційний вимір сучасної фінансової архітектури

*Джерело: розроблено автором на основі джерела [47, с. 51; 53, с. 209].

Регуляторні органи виконують критично важливі функції щодо забезпечення фінансової стабільності, контролю за ринком та впровадження стандартів. Вони мінімізують системні ризики, формують правила гри та підтримують довіру до фінансової системи. Прикладами таких органів є національні фінансові регулятори та комітети з банківського нагляду [9, с. 45; 16, с. 20]. Наднаціональні організації координують фінансові та економічні

політики, надають допомогу у кризових ситуаціях і формують глобальні стандарти та практики. До них відносяться МВФ, Світовий банк та інші організації, що визначають правила взаємодії на світових ринках [12, с. 100; 89]. Фінансові ринки сприяють мобілізації капіталу та ліквідності, забезпечують ефективне ціноутворення та створюють умови для стабільного функціонування фінансової системи. Зокрема, фондові біржі, валютні платформи та ринки деривативів виступають механізмом передачі ресурсів від інвесторів до економічних агентів [3, с. 61; 71, с. 190].

Банки та фінансові установи виконують кредитні, платіжні та інвестиційні функції, реалізуючи основну «провідну силу» у здійсненні фінансової політики. Вони забезпечують доступ до капіталу, управління ризиками та інтеграцію національних ринків у глобальну економіку [6, с. 123; 101, с. 270]. Фінансові технології (FinTech) автоматизують та цифровізують фінансові процеси, розвивають дистанційний банкінг і підвищують доступність послуг. Інноваційні платформи, мобільні додатки та технології блокчейн сприяють ефективності, швидкості та прозорості фінансових операцій [7, с. 8; 26, с. 113]. Таким чином, інституційний вимір сучасної фінансової архітектури демонструє комплексне поєднання регуляторних, наднаціональних, ринкових та технологічних елементів, що разом формують фундамент стабільної та ефективної глобальної фінансової системи.

Сучасна світова фінансова архітектура має ієрархічну структуру [55, с. 145], де на вершині знаходяться універсальні МФО (МВФ, Світовий банк), які формують глобальні норми, тоді як неформальні групи (G20, G7) забезпечують політичну координацію. Нижчі рівні включають національні регуляторні органи (як НБУ в Україні [62]) та приватні фінансові установи, які впроваджують ці норми, діючи в умовах безперервної цифрової трансформації [35, с. 117].

Отже, сучасна світова фінансова архітектура представляє собою багаторівневу та інтегровану систему, де глобальні, регіональні, національні та корпоративні інститути взаємодіють для забезпечення стабільності,

ефективності та розвитку фінансових ринків. Інституційний вимір, що включає міжнародні організації, регуляторні органи, банки та фінансові технології, формує фундамент для регулювання фінансових потоків, мобілізації капіталу та впровадження стандартів, забезпечуючи координацію політик на всіх рівнях. Комплексний аналіз інституційного виміру дозволяє оцінити механізми управління фінансовими ресурсами та стратегічного розвитку світової економіки.

1.3. Принципи, функції та механізми глобальної фінансової взаємодії

Глобальна фінансова взаємодія ґрунтується на певних принципах, які визначають правила поведінки держав, фінансових установ та наднаціональних організацій на світових ринках. Ці принципи забезпечують координацію політики, зменшення системних ризиків і розвиток інтегрованої фінансової системи. Вони формують базис для ефективного функціонування світової фінансової архітектури та стабільного розвитку глобальної економіки (рис. 1.6).

Рис. 1.6. Принципи глобальної фінансової взаємодії

*Джерело: розроблено автором на основі джерела [47, с. 51; 53, с. 209].

Принцип стабільності передбачає забезпечення фінансової стабільності на глобальному рівні шляхом координації політики країн та міжнародних фінансових інституцій. Його реалізація сприяє зниженню системних ризиків і підвищенню довіри до міжнародних фінансових ринків [8, с. 48; 9, с. 40]. Принцип відкритості передбачає вільний доступ до фінансових ринків і капіталу для всіх учасників світової економіки. Це забезпечує мобільність ресурсів, рівні умови для інвесторів і економічну інтеграцію між державами [19, с. 112; 51, с. 120]. Принцип співпраці акцентує на необхідності кооперації між державами, міжнародними організаціями та фінансовими інститутами для управління ризиками та кризовими явищами. Він дозволяє ефективно реагувати на глобальні економічні виклики та підтримувати стабільність у періоди фінансових турбуленцій [10, с. 18; 98, с. 355]. Принцип регуляторного балансу полягає у встановленні єдиних стандартів фінансового регулювання для запобігання системним ризикам. Його впровадження забезпечує уніфікацію правил гри на міжнародному рівні та підвищує надійність фінансових інститутів [89]. Принцип адаптивності передбачає здатність швидко реагувати на глобальні фінансові виклики, кризові явища та цифрові трансформації. Він дозволяє інтегрувати новітні технології та інновації у фінансову систему, підвищуючи її ефективність та стійкість [74, с. 102; 48, с. 127]. Таким чином, принципи глобальної фінансової взаємодії формують основні орієнтири для функціонування світової фінансової архітектури, забезпечують стабільність і розвиток міжнародних фінансових ринків, а також слугують платформою для ефективної координації та адаптації до змін у глобальній економіці.

Глобальна фінансова взаємодія, що є невід'ємною частиною світової фінансової архітектури [9, с. 37], ґрунтується на низці фундаментальних принципів, які забезпечують її функціонування та стабільність. По-перше, це принцип багатосторонності (мультилатералізму). Він передбачає співпрацю держав у рамках міжнародних інститутів, таких як Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Група Світового банку, для вирішення спільних проблем,

координації політик та встановлення універсальних правил [98, с. 352]. Саме завдяки багатостороннім угодам та нормам досягається певний ступінь інституційного розвитку світової фінансової архітектури [72, с. 113]. По-друге, ключовим є принцип фінансової відкритості та лібералізації, що знайшов своє відображення в процесах глобалізації [14, с. 499; 40, с. 334]. Цей принцип полягає у вільному русі капіталів та мінімізації державних обмежень на міжнародні фінансові операції, що сприяє ефективному розподілу ресурсів та розвитку міжнародних фінансових ринків [13, с. 151]. Проте, його застосування часто супроводжується зростанням ризиків та фінансової нестабільності [104]. По-третє, важливим є принцип фінансової стабільності та пружності (резилієнтності). Цей принцип вимагає впровадження ефективних регуляторних та наглядових механізмів для запобігання кризам та їхньому поширенню. Його реалізація включає діяльність таких органів, як Рада з фінансової стабільності (FSB) [89] та встановлення міжнародних стандартів, наприклад, Базельських принципів [106]. Глобальна фінансова взаємодія реалізується через низку ключових функцій, які визначають ефективність роботи світової фінансової системи. Ці функції забезпечують інтеграцію національних економік у світову економічну мережу, підтримку фінансової стабільності та регулювання міжнародних фінансових потоків (рис. 1.7).

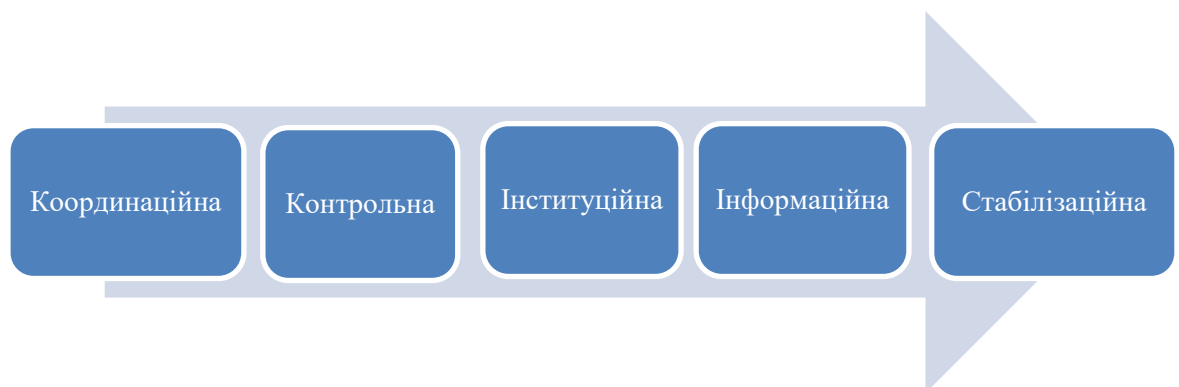

Рис. 1.7. Функції глобальної фінансової взаємодії

*Джерело: розроблено автором на основі джерела [55, с. 145; 69, с. 1194].

Координаційна функція передбачає узгодження макропруденційної політики та фінансових реформ між країнами. Реалізація цієї функції сприяє стабільності міжнародних фінансових систем і ефективній інтеграції національних ринків [12, с. 100; 13, с. 150]. Контрольна функція забезпечує моніторинг міжнародних фінансових потоків та дотримання встановлених стандартів. Вона дозволяє зменшити ризики фінансових порушень і підтримувати довіру до міжнародних ринків [11, с. 14; 89]. Інституційна функція полягає у формуванні та підтримці міжнародних фінансових організацій, таких як МВФ, Світовий банк та FSB. Ця функція визначає роль структур, які координують діяльність глобальної фінансової системи та сприяють її стабільності [95; 96; 97].

Інформаційна функція передбачає збір, аналіз та поширення даних про стан світової фінансової системи. Вона забезпечує доступ до актуальної інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень на міжнародному рівні [7, с. 8; 53, с. 210]. Стабілізаційна функція спрямована на регулювання кризових явищ на фінансових ринках через механізми підтримки та запобігання дефолтам. Вона є ключовим інструментом забезпечення фінансової стійкості у періоди економічної турбулентності [8, с. 50; 100]. Глобальна фінансова взаємодія виконує низку критичних функцій, необхідних для життєдіяльності світового господарства [25, с. 405]. Акумуляційно-розподільна функція полягає у мобілізації фінансових ресурсів у регіонах їхнього надлишку та перерозподілі у регіони, що відчувають їхній дефіцит, переважно через міжнародні фінансові ринки та інститути розвитку [93; 71, с. 189]. Ця функція сприяє міжнародній торгівлі та інвестиціям, включаючи прямі іноземні інвестиції [107].

Функція забезпечення міжнародних розрахунків включає створення та підтримку ефективних систем міжнародних платежів та клірингу, які необхідні для обслуговування зовнішньої торгівлі та інших транскордонних операцій [66]. З розвитком цифрових технологій ця функція все більше покладається на FinTech та дистанційний банкінг [3, с. 60; 7, с. 8].

Регуляторно-наглядова функція полягає у розробці та застосуванні єдиних правил і стандартів фінансової діяльності (пруденційне регулювання, фінансовий комплаєнс [11, с. 14], AML/CFT [88]), а також у здійсненні нагляду за системно важливими фінансовими інститутами [17, с. 28].

Антикризова (стабілізаційна) функція включає механізми надання фінансової допомоги (наприклад, програми МВФ [95]), координацію макроекономічної політики між провідними економіками (на рівні G20) та формування резервних активів, таких як Спеціальні права запозичення (SDR) [97]. Таким чином, функції глобальної фінансової взаємодії створюють комплексну основу для ефективного управління світовими фінансовими процесами, забезпечують координацію та контроль, підтримку стабільності та розвиток міжнародних інституцій, а також формують умови для своєчасного реагування на глобальні виклики.

Реалізація принципів та функцій глобальної фінансової взаємодії здійснюється через конкретні механізми, які є інструментарієм світової фінансової архітектури. Механізми валютного регулювання включають використання різних режимів обмінних курсів, системи міжнародних резервних валют та механізми їхньої підтримки (наприклад, СДР МВФ) [97]. Механізми міжнародного кредитування та фінансування розвитку – це діяльність міжнародних банків розвитку (МБРР, МФК [93]), надання кредитів «стенд-бай» від МВФ, а також функціонування ринку єврооблігацій та єврокредитів [8, с. 49]. Ці механізми допомагають країнам, зокрема Україні в умовах військових дій та відновлення, залучати зовнішнє фінансування [75, с. 10]. Механізми координації макроекономічної політики здійснюються через постійні консультації та саміти неформальних груп, таких як G20 та G7 [99; 92]. Ці форуми виробляють спільні підходи до фіскальної політики, монетарного регулювання та протидії глобальним економічним трендам [5, с. 9; 102]. Регуляторно-наглядові механізми включають гармонізацію національних фінансових законодавств з міжнародними стандартами (наприклад, імплементація Базель III) та впровадження вимог фінансового

комплаєнсу, спрямованого на боротьбу з фінансовими злочинами [88; 11, с. 15]. Механізми, засновані на FinTech, включають розвиток Open-banking [26, с. 112] для підвищення конкуренції та прозорості, впровадження інноваційних платіжних систем та цифровізацію банківських послуг [38, с. 177; 105, с. 327], що змінює швидкість та вартість глобальної фінансової взаємодії. Глобальна фінансова взаємодія реалізується через різноманітні механізми, які забезпечують стабільність, ефективність та інтеграцію світової фінансової системи. Ці механізми є інструментами управління міжнародними потоками капіталу, координації політик та впровадження інновацій у фінансову сферу. Аналіз механізмів дозволяє виділити ключові інструменти, що сприяють функціонуванню та розвитку глобальної фінансової архітектури (рис. 1.8).

Рис. 1.8. Механізми глобальної фінансової взаємодії

*Джерело: розроблено автором на основі джерела [42, с. 231; 53, с. 210].

Валютні резерви та спеціальні права запозичення (SDR) є базовим механізмом стабілізації міжнародних розрахунків. Використання резервних валют та SDR дозволяє країнам підтримувати ліквідність та зменшувати ризики валютних криз, забезпечуючи фінансову стійкість на глобальному рівні [97]. Міжнародні фінансові інституції, такі як МВФ, Світовий банк, FSB та IFC, здійснюють координацію фінансової політики та кредитування держав. Їх діяльність спрямована на узгодження макропруденційних заходів, підтримку економік у кризові періоди та формування глобальних стандартів [89]. Ринки капіталу виконують функцію мобілізації фінансових ресурсів і забезпечують механізми інвестування на міжнародному рівні. Міжнародні ринки облігацій, акцій та деривативів дозволяють ефективно фінансувати економічні проекти та забезпечувати ліквідність глобальної системи [7, с. 10; 3, с. 61]. Наднаціональні угоди, такі як домовленості G7, G20, стандарти FATF та інші Бреттон-Вудські механізми, встановлюють правила та рамки фінансової взаємодії. Вони сприяють регуляції міжнародних фінансових потоків та зменшенню системних ризиків [80; 81; 92].

Цифрові фінансові платформи, включаючи open banking, e-banking та інші fintech-рішення, стають новим механізмом прискорення транскордонних операцій та підвищення доступності фінансових послуг. Вони сприяють модернізації глобальної фінансової архітектури та інтеграції цифрових інновацій у міжнародні фінансові процеси [26, с. 113; 35, с. 118; 85]. Таким чином, механізми глобальної фінансової взаємодії забезпечують комплексне функціонування світової фінансової системи, поєднуючи стабілізаційні, регуляторні, координаційні та інноваційні інструменти, що дозволяє ефективно управляти міжнародними фінансовими потоками та адаптувати систему до сучасних викликів.

Отже, глобальна фінансова взаємодія є невід'ємною складовою світової фінансової архітектури та забезпечує стабільність, ефективність і розвиток міжнародних ринків через реалізацію принципів відкритості, стабільності, співпраці та адаптивності. Вона функціонує завдяки узгодженим функціям –

координаційній, контрольній, інституційній, інформаційній, стабілізаційній, акумуляційно-розподільній та регуляторно-наглядовій, що дозволяють інтегрувати національні економіки, підтримувати фінансову стабільність та ефективно управляти міжнародними потоками капіталу. Механізми взаємодії, включаючи валютні резерви, спеціальні права запозичення, діяльність МФО, фінансові ринки та цифрові платформи, створюють комплексний інструментарій, який адаптує світову фінансову систему до глобальних викликів та сприяє її сталому розвитку.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ АРХІТЕКТУРИ

2.1. Оцінка стану та структурних характеристик сучасної світової фінансової архітектури

Світова фінансова архітектура є комплексною системою взаємопов'язаних ринків, інституцій та регуляторних механізмів, які забезпечують функціонування глобальної економіки. Її структура визначається балансом між державним та приватним капіталом, валютною стабільністю, ліквідністю фінансових ринків та ефективністю механізмів розподілу ресурсів. Аналіз сучасного стану цієї системи є надзвичайно важливим для розуміння глобальних економічних тенденцій, оцінки ризиків і визначення напрямів подальших реформ (рис. 2.1).

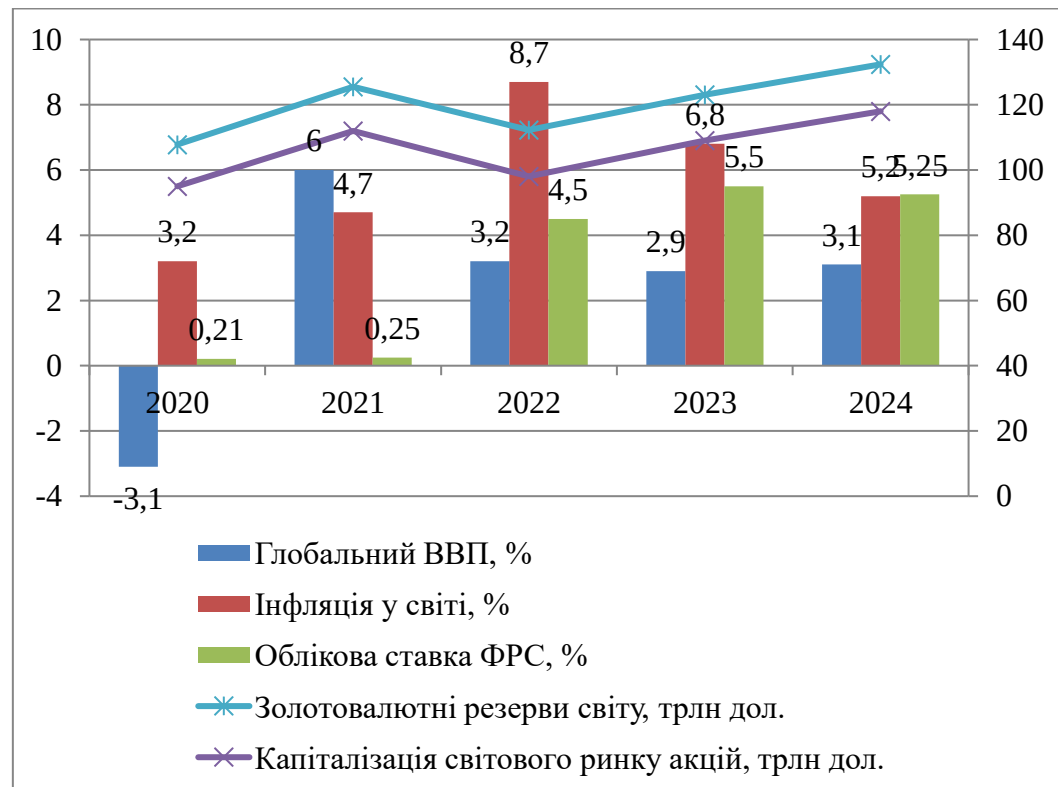

Рис. 2.1. Динаміка ключових глобальних фінансових індикаторів у 2020-2024 рр.

*Джерело: розроблено автором на основі джерела [58; 66; 97].

У 2020-2024 роках світова економіка зазнала значних потрясінь, які безпосередньо вплинули на фінансову архітектуру. Згідно з даними рис. 2.1, глобальний ВВП у 2020 році скоротився на 3,1% унаслідок пандемії COVID-19, що спричинило значні коливання на фінансових ринках та посилило потребу у державних стимулювальних заходах. Вже у 2021 році спостерігалось відновлення економічної активності з темпом зростання 6,0%, проте з 2022 року темпи приросту ВВП почали уповільнюватися через геополітичні фактори та енергетичні шоки, залишаючи середньорічне зростання на рівні 3–3,2% у 2023-2024 рр.

Інфляційні процеси у світі також демонструють суттєву динаміку. Після помірного рівня 3,2% у 2020 році, індекс споживчих цін у глобальному масштабі зріс до 8,7% у 2022 році, що відобразило наслідки пандемійних та постпандемійних шоків у виробництві та ланцюгах поставок. Подальше зниження до 6,8 % у 2023 році та 5,2 % у 2024 році свідчить про поступове стабілізування макроекономічної ситуації під впливом монетарних та фінансових заходів провідних країн.

Політика центральних банків, зокрема Федеральної резервної системи США, відіграє ключову роль у формуванні умов фінансової стабільності. Облікова ставка ФРС залишалася на рекордно низькому рівні 0,21–0,25% у 2020-2021 роках, стимулюючи кредитування та підтримуючи економіку. Починаючи з 2022 року, ФРС здійснила різке підвищення ставки до 4,5%, а у 2023-2024 роках вона досягла рівня 5,5-5,25%, що відображає необхідність стримування інфляційних ризиків і регулювання ліквідності на фінансових ринках.

Капіталізація світового ринку акцій у 2020-2024 роках демонструвала високі коливання, відображаючи вплив кризових шоків і зміну інвестиційного клімату. Так, у 2020 році загальна капіталізація становила 95 трлн дол., зросла до 112 трлн дол. у 2021 році, але знизилася до 98 трлн дол. у 2022 році на тлі глобальних економічних та політичних потрясінь.

Відновлення ринку у 2023-2024 роках до 109-118 трлн дол. свідчить про поступове повернення довіри інвесторів та адаптацію ринків до нових умов.

Золотовалютні резерви світу залишалися відносно стабільними з тенденцією до нарощування, що свідчить про посилення ролі центральних банків у підтримці валютної стабільності та фінансової архітектури. Їх обсяг зріс із 12,8 трлн дол. у 2020 році до 14,4 трлн дол. у 2024 році, демонструючи здатність держав накопичувати резерви та регулювати міжнародні платіжні баланси навіть у періоди високої нестабільності. Таким чином, аналіз ключових фінансових індикаторів 2020-2024 років дозволяє констатувати, що сучасна світова фінансова архітектура демонструє стійкість до кризових явищ, проте потребує вдосконалення механізмів макропруденційного регулювання, адаптації до інфляційних ризиків і інтеграції цифрових фінансових технологій для забезпечення більшої ефективності та стабільності глобальної економіки.

Світова економіка на початку 2020-х років перебуває під впливом низки комплексних факторів, включно з наслідками пандемії COVID-19, геополітичними ризиками, енергетичними кризами та глобальною інфляцією. Для оцінки очікуваних темпів економічного розвитку та структурних тенденцій використання довідкових прогнозів МВФ є критично важливим, оскільки вони відображають узагальнену оцінку поточного стану та перспектив світового господарства. Згідно з даними табл. А.1 додатку А, світовий обсяг виробництва у 2024 році становив 3,3%, після чого прогнозується зниження до 2,8% у 2025 році та поступове відновлення до 3% у 2026 році. Різниця між фактичними показниками та прогнозами МВФ за січень 2025 року демонструє невелике зниження темпів росту у 2025 році (-0,4%) та 2026 році (-0,3%), що відображає посилення невизначеності у глобальному економічному середовищі.

Розвинені економіки демонструють помірні темпи зростання. Так, для США прогноз на 2025 рік становить 1,8%, а на 2026 рік – 1,7%, що нижче попередніх очікувань на 0,4-0,3 п. п. Єврозона зростає дещо повільніше (0,8-

1,2%), а Японія демонструє стабільно низькі темпи – 0,6% на 2025-2026 роки. Сполучене Королівство прогнозується на рівні 1,1-1,4%, що відображає помірне відновлення після пандемійних потрясінь та наслідків Brexit.

Нові ринкові країни та країни, що розвиваються, зберігають більш високі темпи росту, незважаючи на глобальні ризики. Китай прогнозується на рівні 4% у 2025-2026 роках, Індія – 6,2-6,3%, а Бразилія – 2%. Відхилення фактичних даних від прогнозів МВФ за січень 2025 року залишається невеликим (-0,2-0,5 п. п.), що свідчить про відносну стабільність прогнозованого зростання у цих країнах.

Глобальна торгівля товарами та послугами демонструє помітні коливання. Обсяг світової торгівлі у 2024 році зростав на 3,8 %, проте у 2025 році очікується різке уповільнення до 1,7%, а у 2026 році – 2,5%. Значні відхилення від прогнозів МВФ (-1,5% у 2025 та -0,8% у 2026 р.) пояснюються наслідками геополітичної нестабільності, високими тарифами та зниженням глобального попиту.

Ціни на нафту і неенергетичні товари також зазнали суттєвих коливань. Зокрема, у 2025 році очікується значне падіння цін на нафту (-15,5%), а у 2026 році прогнозується часткове відновлення (-6,8%). Ціни на неенергетичні товари демонструють більш помірну динаміку, зростаючи на 4,4 % у 2025 році та лише на 0,2% у 2026 році. Водночас темпи зростання світових споживчих цін сповільнюються з 5,7% у 2024 році до 4,3% у 2025 та 3,6% у 2026 році, що відображає поступове зниження глобальної інфляції під впливом монетарної політики провідних країн.

Проведений аналіз прогнозних даних МВФ за 2024-2026 роки свідчить про поступове уповільнення глобальної економіки у 2025 році з подальшим помірним відновленням у 2026 році. Розвинені країни демонструють стабілізацію, тоді як країни з ринками, що розвиваються, зберігають більш високі темпи росту. Коливання цін на енергоносії та товари, а також уповільнення торгівлі вказують на високий рівень зовнішніх ризиків та необхідність адаптації глобальної фінансової політики до мінливих умов.

Сучасна світова фінансова архітектура є багаторівневою системою, що поєднує міжнародні інституції, глобальні та регіональні фінансові ринки, валютні механізми та центральні банки. Її структура визначає не лише механізми перерозподілу ресурсів у глобальному масштабі, а й здатність економіки адаптуватися до кризових та нестабільних умов. Аналіз структурних характеристик світової фінансової архітектури за 2020-2024 роки дозволяє визначити основні тенденції трансформації та оцінити ефективність функціонування її ключових елементів (додаток Б).

Міжнародні фінансові організації, такі як МВФ, Світовий банк та регіональні банки розвитку, відігравали провідну роль у підтримці економік під час пандемії COVID-19 у 2020-2021 роках, надаючи антикризове фінансування та програми стимулювання. Починаючи з 2022 року, їхнє спрямування змістилося на забезпечення енергетичної та воєнної стійкості держав, що зумовлено геополітичними потрясіннями та зростанням ризиків глобальної нестабільності. Це призвело до збільшення ролі програм макрофінансової стабілізації та розширення інструментів підтримки країн з високою вразливістю (рис. 2.2).

Глобальні фінансові ринки протягом 2020-2021 років характеризувалися високою волатильністю, що була наслідком пандемійних шоків, закриття бізнесів та порушень ланцюгів поставок. У 2022-2024 роках додатковими факторами нестабільності стали геополітичні ризики, боргові кризи у країнах, що розвиваються, та стрімке підвищення облікових ставок у провідних країнах світу. В результаті відбулася переоцінка ризиків інвесторами та зміна структури фінансових потоків, що вплинуло на глобальні інвестиційні стратегії та капіталізацію ринків.

Регіональні фінансові блоки, зокрема ЄС та азійські економічні союзи, продовжували реалізацію антикризових фондів та підтримку бізнесу у 2020-2021 роках. У наступний період відзначається активна інтеграція цифрових валют та розвиток спільних платіжних систем, що сприяє поглибленню регіональної фінансової інтеграції та зміцненню фінансової стійкості у межах

блоків. Міжнародна валютна система зберігає домінування долара, проте спостерігається поступове розширення використання юаня та інших альтернативних валют, що відображає тенденцію часткової дедоларизації. Така трансформація валютних резервів і розрахунків сприяє диверсифікації валютних ризиків та зменшенню залежності глобальної економіки від однієї резервної валюти.

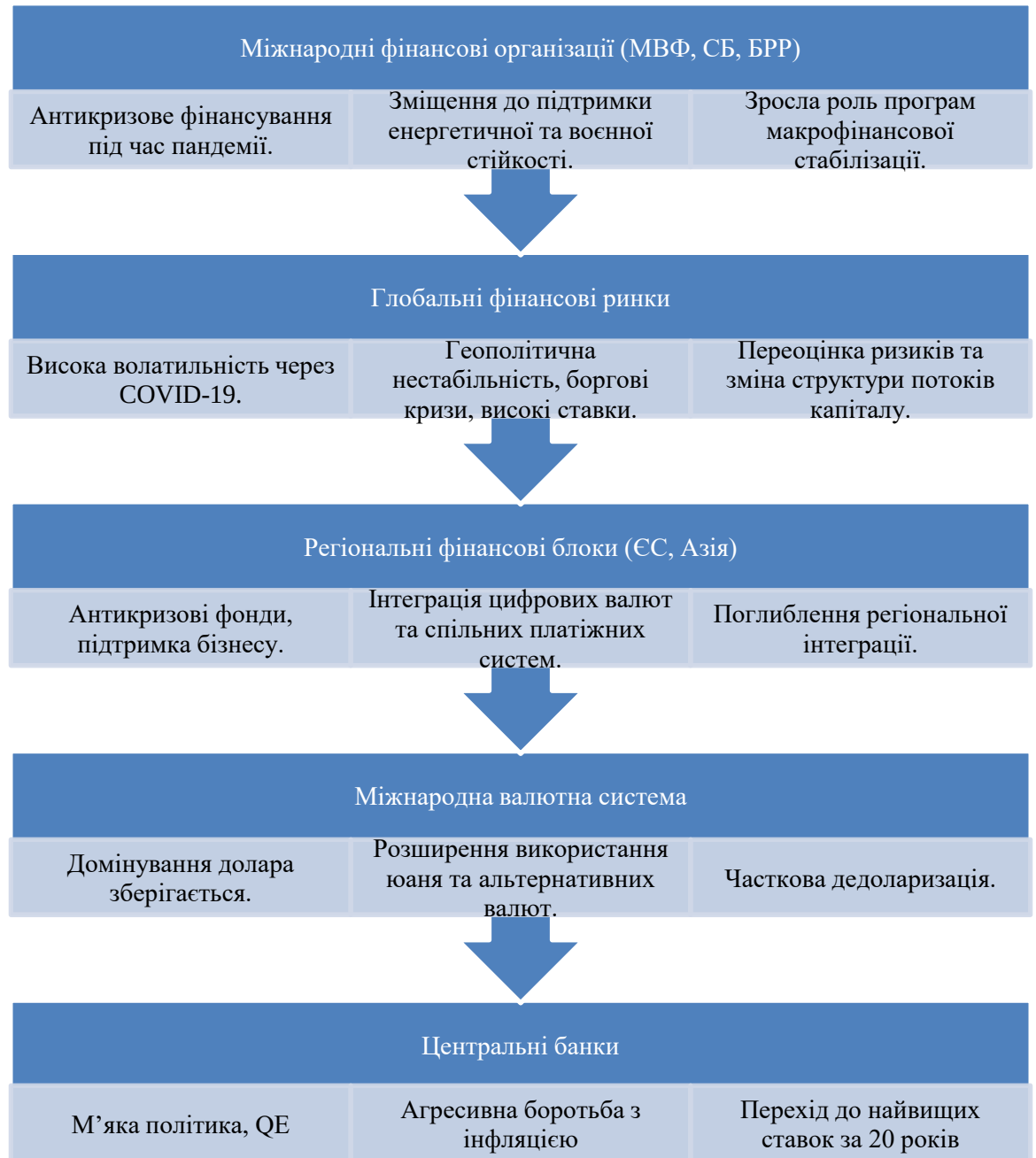

Рис. 2.2. Структура сучасної світової фінансової архітектури за 2020-2024 рр.

*Джерело: розроблено автором на основі джерела [93; 94; 95].

Центральні банки у 2020-2021 роках реалізовували м'яку монетарну політику, включаючи масштабні програми кількісного пом'якшення (QE), для підтримки економік у період пандемії. Починаючи з 2022 року, їхня політика кардинально змінилася: посилена боротьба з інфляцією призвела до встановлення найвищих облікових ставок за останні два десятиліття, що відобразилося на кредитуванні, фінансових потоках та ліквідності ринків. Структурний аналіз світової фінансової архітектури за 2020-2024 роки показує, що система здатна адаптуватися до кризових явищ та глобальних потрясінь, проте тенденції часткової дедоларизації, інтеграції цифрових рішень та активізації макрофінансових програм вимагають подальшого вдосконалення механізмів координації між основними елементами архітектури для підвищення її стійкості та ефективності.

Світова фінансова архітектура постійно піддається впливу різноманітних ризиків та викликів, які формують динаміку фінансових потоків, стабільність ринків та ефективність регуляторних механізмів. Аналіз періоду 2020-2024 років дозволяє виділити ключові категорії ризиків, оцінити їхній вплив на глобальну економіку та визначити напрямки адаптації фінансових систем (рис. 2.3).

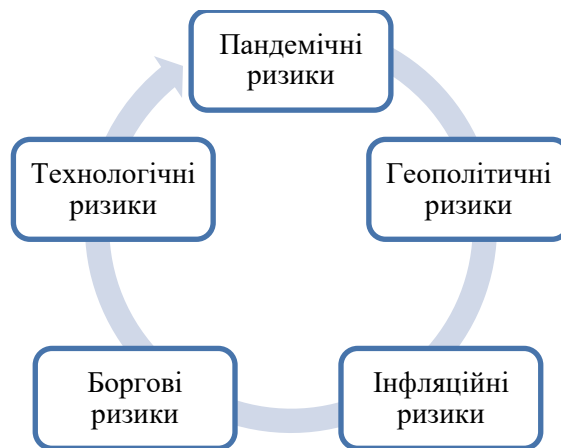

Рис. 2.3. Ключові ризики та виклики світової фінансової архітектури у 2020-2024 рр.

*Джерело: розроблено автором на основі джерела [79, с. 231; 88].

Пандемічні ризики, що були домінуючими у 2020-2021 роках, призвели до глобальної рецесії та значного падіння обсягів торгівлі. Хоча з 2022 року їхній прямий вплив зменшився, наслідки залишаються відчутними у вигляді порушень ланцюгів постачання та перерозподілу виробничих потужностей. Це свідчить про необхідність посилення механізмів управління ризиками на рівні корпорацій та держав. Геополітичні ризики демонструють суттєве зростання у 2022-2024 роках, що зумовлено війною РФ – Україна, енергетичною кризою та підвищеною волатильністю глобальних ринків. Підвищена невизначеність спричиняє коливання вартості активів, зміну інвестиційних стратегій та посилення тиску на валютні ринки, що потребує інтегрованого макропруденційного контролю. Інфляційні ризики залишалися помірними у 2020-2021 роках, проте у 2022 році спостерігалось їхнє суттєве зростання унаслідок енергетичних шоків, порушення ланцюгів поставок та високого попиту на товари та послуги. Відповіддю центральних банків стала агресивна монетарна політика, включно з підвищенням облікових ставок та стримуванням ліквідності, що вплинуло на кредитні потоки та глобальні фінансові ринки.

Боргові ризики у 2020-2021 роках зростали через збільшення державного боргу, спричинене програмами антикризового стимулювання. У 2022-2024 роках поглиблення боргової кризи в країнах, що розвиваються, створило підвищену ймовірність дефолтів та необхідність перегляду стратегій фінансування як на національному, так і на міжнародному рівні. Технологічні ризики, що почали проявлятися з переходом до цифрових платежів, у 2022-2024 роках набули нового значення у зв'язку з розвитком центральних банківських цифрових валют (CBDC) та зростанням кіберзагроз. Це сформувало нову структуру платіжних систем та вимагало посилення кібербезпеки, регуляторних стандартів і фінансової інклюзії через цифрові платформи.

Отже, аналіз ключових ризиків 2020-2024 років показує, що сучасна світова фінансова архітектура залишається вразливою до комплексних

кризових явищ, що об'єднують макроекономічні, геополітичні та технологічні фактори. Для забезпечення стійкості фінансових систем необхідно продовжувати інтеграцію цифрових рішень, посилювати макропруденційний контроль та впроваджувати механізми адаптації до швидко змінюваного глобального середовища.

2.2. Аналіз глобальних фінансових потоків, ринків та міжнародних інституцій на основі статистичних даних

Глобальні фінансові потоки відіграють ключову роль у забезпеченні стабільності світової економіки, впливають на інвестиційний клімат та формують умови для економічного розвитку різних регіонів. Аналіз їхньої динаміки за період 2020-2024 років дозволяє оцінити відновлення після пандемії, вплив геополітичних ризиків та тенденції глобальної інтеграції фінансових ринків (рис. 2.4).

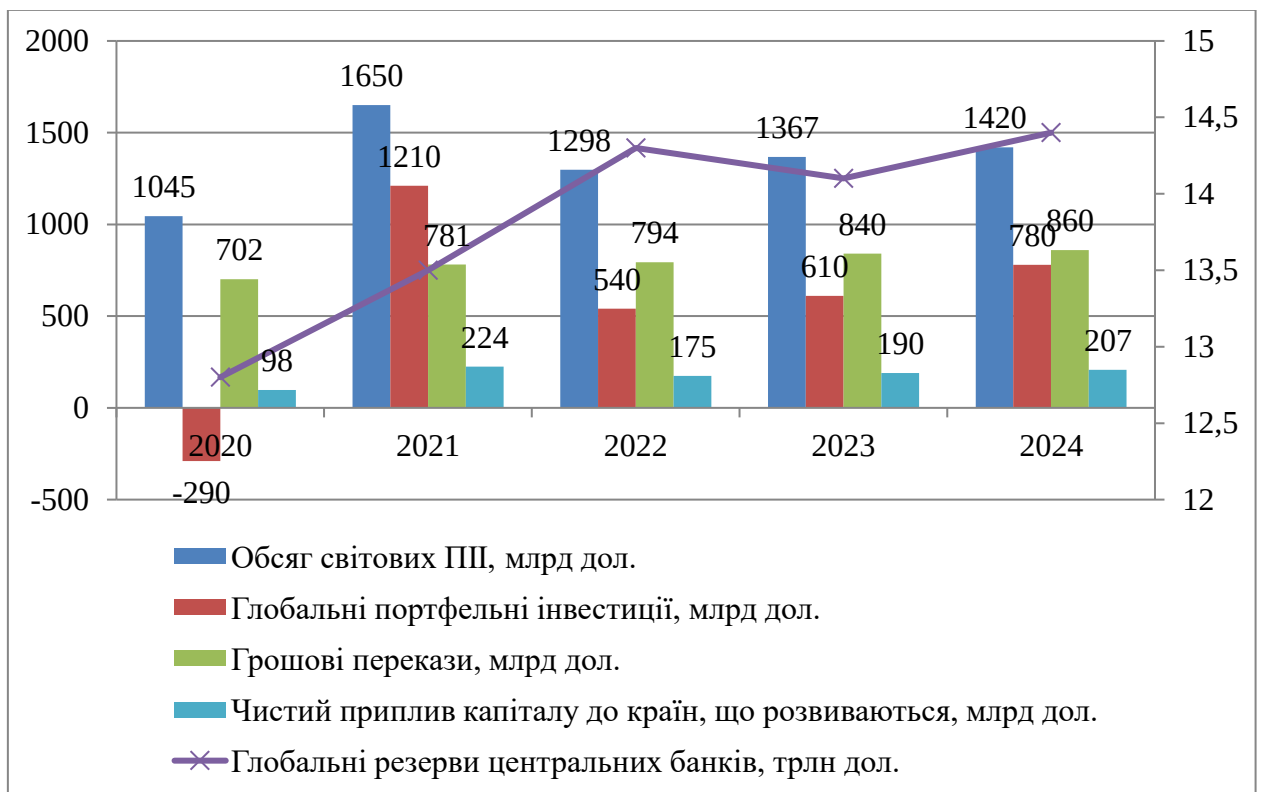

Рис. 2.4. Динаміка глобальних фінансових потоків у 2020-2024 рр.

*Джерело: розроблено автором на основі джерела [58; 66; 97].

Обсяг світових прямих іноземних інвестицій демонструє значні коливання: після спаду у 2020 році до 1045 млрд дол., у 2021 році спостерігається відновлення до 1650 млрд дол., проте у 2022-2024 роках темпи приросту уповільнилися через геополітичну нестабільність і економічні шоки. Це свідчить про те, що інвестори залишаються обережними і переглядають стратегії розміщення капіталу залежно від ризиків та потенційної прибутковості.

Глобальні портфельні інвестиції також демонструють значні коливання: після негативного показника -290 млрд дол. у 2020 році відбулося різке зростання до 1210 млрд дол. у 2021 році. Надалі у 2022-2024 роках спостерігається відновлення активності на ринках капіталу (540-780 млрд дол.), що свідчить про повернення інтересу інвесторів до цінних паперів та диверсифікацію глобальних портфелів. Грошові перекази демонструють стабільне зростання з 702 млрд дол. у 2020 році до 860 млрд дол. у 2024 році. Така динаміка підкреслює важливу роль трансфертів для країн, що розвиваються, оскільки вони забезпечують значну частину внутрішніх доходів домогосподарств та стимулюють споживчий попит.

Глобальні резерви центральних банків зберігають тенденцію поступового накопичення: з 12,8 трлн дол. у 2020 році до 14,4 трлн дол. у 2024 році. Це свідчить про прагнення держав до підтримки валютної стабільності та забезпечення фінансової стійкості у умовах глобальної невизначеності. Чистий приплив капіталу до країн, що розвиваються, також демонструє позитивну динаміку – з 98 млрд дол. у 2020 році до 207 млрд дол. у 2024 році, незважаючи на підвищення облікових ставок у розвинених країнах. Це відображає стійкий інтерес до інвестицій у розвиваючі ринки та їхню здатність приваблювати капітал за умов глобальної нестабільності. Таким чином, аналіз глобальних фінансових потоків 2020-2024 років показує, що світова фінансова система здатна відновлюватися після кризових шоків, а міжнародні інституції та фінансові ринки відіграють ключову роль у

спрямуванні ресурсів, зменшенні ризиків та підтримці економічного зростання на глобальному рівні.

Глобальні фінансові ринки є центральним елементом світової фінансової архітектури, оскільки вони забезпечують мобілізацію капіталу, визначають структуру інвестиційних потоків та впливають на ризиковий профіль економік. Аналіз їхніх показників за період 2020-2024 років дозволяє оцінити динаміку відновлення після пандемії, вплив геополітичних потрясінь та адаптацію ринкових механізмів до змін макроекономічних умов (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Характеристика глобальних фінансових ринків у 2020-2024 рр.

*Джерело: розроблено автором на основі джерела [58; 66; 97].

Капіталізація світового фондового ринку демонструє значні коливання. Після падіння у 2020 році (95 трлн дол.) відбулося зростання у 2021 році до 112 трлн дол., проте у 2022 році спостерігається різке падіння до 98 трлн дол. Це відображає реакцію ринків на геополітичні ризики, підвищення ставок та невизначеність щодо глобального економічного зростання. У 2023-2024 роках

капіталізація відновлюється до 109-118 трлн дол., демонструючи поступове повернення інвесторів до активів із високою ліквідністю та потенційною прибутковістю.

Середня глобальна волатильність (VIX) показує зниження після кризових піків 2020-2022 років: з 33 пунктів у 2020 році до 17 пунктів у 2024 році. Це свідчить про поступове зменшення ризикових очікувань учасників ринку та стабілізацію фінансових умов після періоду високої невизначеності.

Світова торгівля облігаціями демонструє стійке зростання з 135 трлн дол. у 2020 році до 160 трлн дол. у 2024 році, що пов'язано з розширенням державного боргу та активним залученням коштів для фінансування антикризових програм. Паралельно глобальні ставки за державними облігаціями зросли у 2022-2023 роках (2,8-3,6%) на фоні боротьби з інфляцією, після чого дещо знизилися до 3,4% у 2024 році, що свідчить про поступове стабілізування фінансових умов.

Обсяг ринку деривативів (номінальна вартість) збільшувався з 610 трлн дол. у 2020 році до 740 трлн дол. у 2024 році, що відображає активне використання фінансових інструментів для хеджування ризиків і управління волатильністю. Розширення ринку деривативів також свідчить про зростання складності глобальних фінансових потоків та підвищення ролі інституційних інвесторів у підтримці стабільності ринків.

Проведений аналіз глобальних фінансових ринків за 2020-2024 роки демонструє, що після періоду високої волатильності та падіння капіталізації фондових ринків відбулося поступове відновлення. Зростання обсягів облігаційного та деривативного ринків, а також стабілізація волатильності свідчать про адаптацію фінансових механізмів до нових макроекономічних і геополітичних викликів (рис. 2.6). Міжнародні фінансові інституції (МВФ, Світовий банк, ЄБРР та Азійський банк розвитку) виконують ключову роль у забезпеченні стабільності глобальної фінансової системи, мобілізації ресурсів та підтримці країн у періоди кризових потрясінь. Аналіз їхньої активності за період 2020-2024 років дозволяє оцінити спрямованість фінансування,

пріоритетні сфери підтримки та ефективність міжнародних механізмів макрофінансової стабілізації.

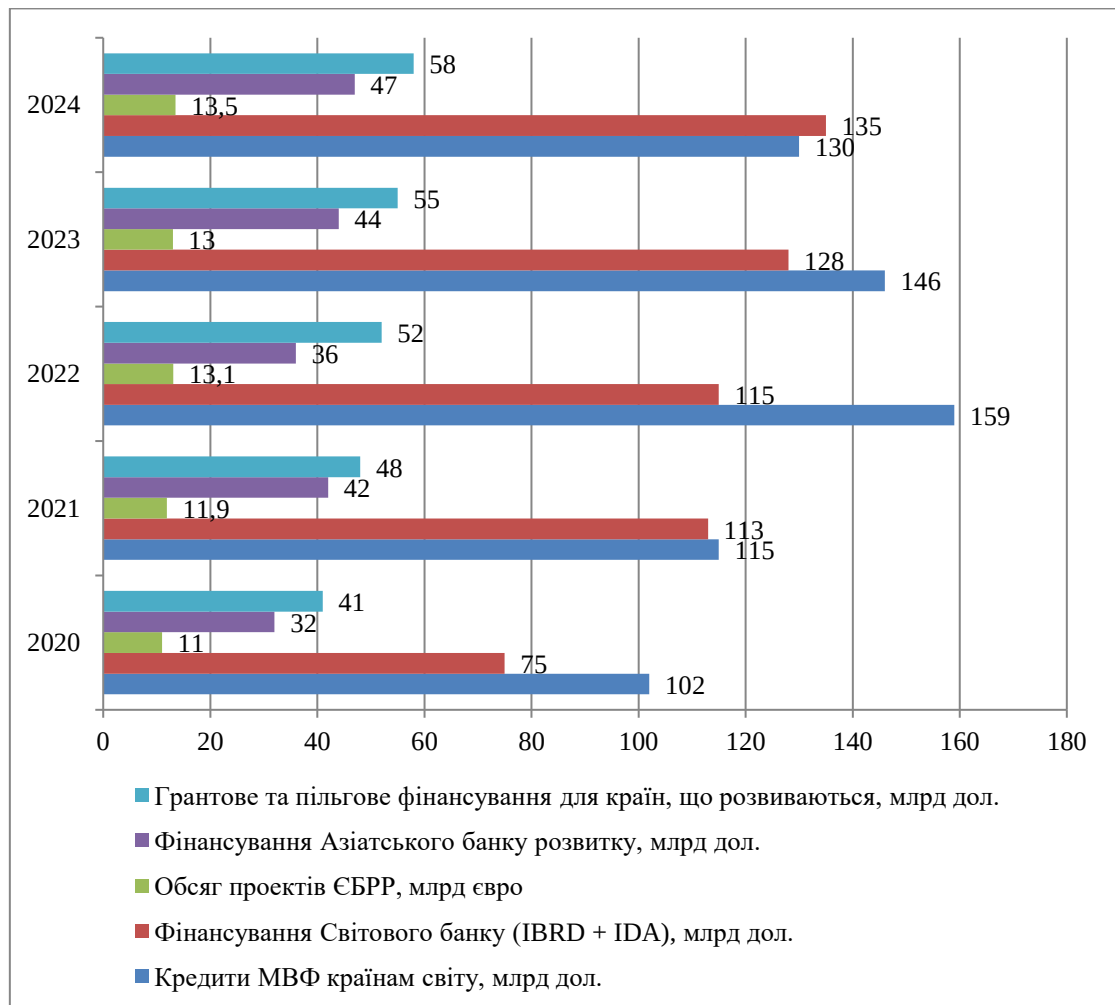

Рис. 2.6. Активність та обсяги фінансування міжнародних фінансових інституцій (МВФ, Світовий банк, БРР) у 2020-2024 рр.

*Джерело: розроблено автором на основі джерела [58; 66; 97].

Кредити МВФ країнам світу демонструють зростання з 102 млрд дол. у 2020 році до піку 159 млрд дол. у 2022 році, що пояснюється геополітичними та енергетичними шоками. У 2023-2024 роках обсяги фінансування дещо знижуються до 130 млрд дол., проте залишаються високими, підкреслюючи важливість антикризових програм та підтримки макроекономічної стабільності у країнах з різним рівнем розвитку.

Фінансування Світового банку демонструє постійне зростання з 75 млрд дол. у 2020 році до 135 млрд дол. у 2024 році. Акцент робиться на

енергетичній та соціальній стійкості, що відображає сучасні глобальні пріоритети, включно з адаптацією до змін клімату, підтримкою інфраструктури та соціальних програм у країнах, що розвиваються.

Обсяг проектів ЄБРР збільшується з 11 млрд євро у 2020 році до 13,5 млрд євро у 2024 році, із значним фокусом на інвестиції у відновлювану енергетику та модернізацію промислових секторів. Це свідчить про стратегічний перехід до «зеленого» фінансування та підтримку економічної трансформації у регіоні Європи та Центральної Азії.

Фінансування Азійського банку розвитку коливається у межах 32-47 млрд дол. протягом 2020-2024 років, із наголосом на інфраструктурні проекти та сталий розвиток. Така політика дозволяє забезпечити комплексну підтримку економік Азії та посилити інтеграційні процеси в регіоні, одночасно сприяючи досягненню глобальних цілей сталого розвитку.

Грантове та пільгове фінансування для країн, що розвиваються, також демонструє стабільне збільшення – з 41 млрд дол. у 2020 році до 58 млрд дол. у 2024 році. Це свідчить про послідовну підтримку малозабезпечених країн та їх здатність протистояти економічним шокам через міжнародну допомогу та пільгові програми. Зростання обсягів фінансування, концентрація на енергетичній, соціальній та інфраструктурній підтримці демонструють стратегічне переформатування міжнародної фінансової політики відповідно до сучасних пріоритетів.

Отже, проведений аналіз глобальних фінансових потоків, ринків та активності міжнародних фінансових інституцій за період 2020-2024 років демонструє, що світова фінансова система володіє високою здатністю до відновлення після кризових шоків, таких як пандемія COVID-19 та геополітичні потрясіння. Відновлення обсягів прямих і портфельних інвестицій, стабільне зростання грошових переказів та накопичення резервів центральних банків свідчать про підвищення стійкості фінансових потоків. Паралельно глобальні фінансові ринки демонструють адаптацію до змін макроекономічного середовища: після коливань та падіння капіталізації

фондових ринків відбувається стабілізація, зростання обсягів облігаційного та деривативного ринків та зниження волатильності. Водночас міжнародні фінансові інституції, такі як МВФ, Світовий банк, ЄБРР та Азійський банк розвитку, посилюють роль механізмів макрофінансової стабілізації через збільшення обсягів кредитів, грантів і проектного фінансування з акцентом на енергетичну, соціальну та інфраструктурну підтримку. Загалом, проведений аналіз підтверджує, що ефективне поєднання міжнародних фінансових потоків, функціонування ринків та діяльності глобальних інституцій сприяє підтримці фінансової стабільності, зменшенню ризиків та забезпеченню умов для сталого економічного зростання на глобальному рівні.

2.3. Виявлення регіональних та світових тенденцій, дисбалансів і ризиків розвитку фінансової архітектури

Аналіз світових та регіональних макрофінансових тенденцій у 2020-2024 роках свідчить про поступове відновлення глобальної економіки після пандемії COVID-19, водночас демонструючи значну варіативність у різних регіонах. Світовий ВВП, який у 2020 році скоротився на 3,1%, відновився до 6,0% у 2021 році, а в наступні роки темпи зростання сповільнилися під впливом інфляційного тиску та геополітичної нестабільності, зокрема війни РФ – Україна (рис. 2.7). Європейські економіки залишаються найбільш вразливими, демонструючи падіння на 6,1% у 2020 році та уповільнене відновлення у 2023-2024 роках, що пояснюється енергетичною кризою та високою залежністю від зовнішніх поставок. США, навпаки, відзначаються більшою стійкістю, що зумовлено ефективною монетарною політикою та гнучкістю економічних структур, тоді як азійські економіки виступають локомотивом глобального зростання із позитивною динамікою ВВП на рівні 4,2–5,1% у 2022–2024 роках. Пікове зростання глобальної інфляції у 2022 році (8,7%) з наступним поступовим зниженням до 5,2% у 2024 році

підкреслює необхідність активної монетарної адаптації, а коливання світової торгівлі, включно з падінням на 8,4% у 2020 році та частковим відновленням у 2021–2024 роках, відображає порушення глобальних ланцюгів поставок та структурні зміни у торговельних потоках.

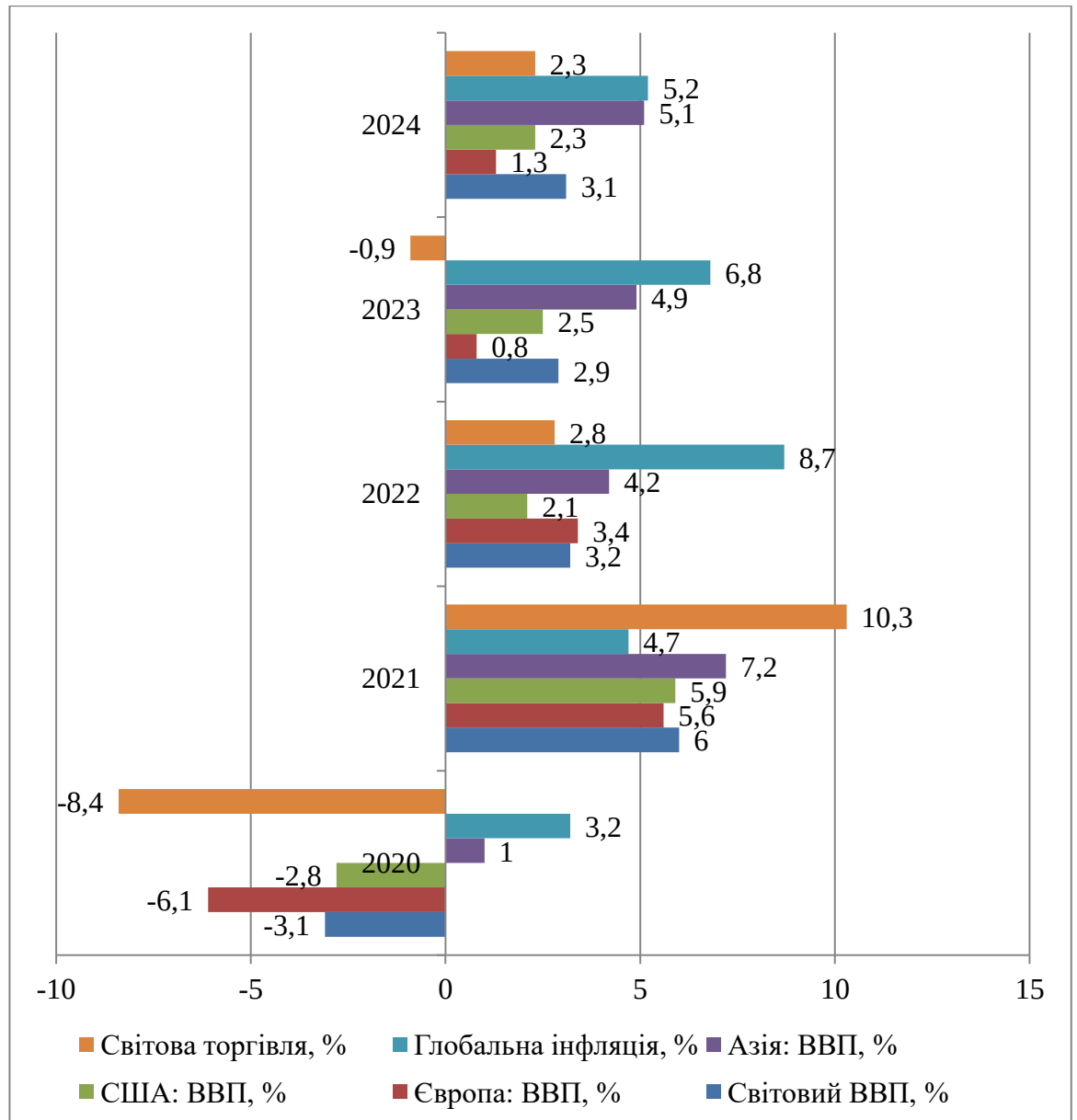

Рис. 2.7. Світові та регіональні макрофінансові тенденції у 2020-2024 рр.

*Джерело: розроблено автором на основі джерела [58; 66; 97].

Макрофінансові тенденції останніх п'яти років демонструють водночас відновлення, регіональні дисбаланси та підвищену чутливість економік до

глобальних ризиків, що потребує продуманої координації політик на світовому та регіональному рівнях.

Функціонування міжнародних фінансових інститутів є ключовим елементом світової фінансової архітектури та забезпечує стабільність глобальної економіки. Світовий банк і його підструктури – Міжнародний банк реконструкції та розвитку (IBRD), Міжнародна асоціація розвитку (IDA), Міжнародна фінансова корпорація (IFC) та Багатостороння агенція з гарантій інвестицій (MIGA) – здійснюють комплексну діяльність із надання фінансової допомоги, інвестицій та гарантій країнам з різним рівнем економічного розвитку. Аналіз динаміки їхніх показників дозволяє оцінити масштаби глобальних фінансових потоків, ефективність функціонування та пріоритети розвитку міжнародних фінансових установ.

Табл. 2.1 відображає основні показники функціонування Світового банку та його підструктур за період 2020-2024 рр. у млн дол. США. До показників включено: загальні зобов'язання та фактичні виплати Світового банку, зобов'язання та виплати IBRD, IDA, IFC, а також обсяг гарантій MIGA. Дані дозволяють простежити як загальні тенденції зростання фінансової активності банківських інститутів, так і окремі коливання, пов'язані з макроекономічними, геополітичними та кризовими факторами у світі.

Аналіз загальних зобов'язань та фактичних виплат Світового банку за період 2020-2024 рр. показує стабільне зростання фінансової активності. У 2020 р. загальні зобов'язання становили 83547 млн дол. США, а фактичні виплати – 54367 млн дол. США. До 2023 р. спостерігається зростання зобов'язань до 128341 млн дол. США, що відображає активізацію фінансування у відповідь на глобальні економічні виклики, включаючи пандемію COVID-19 та наслідки економічної нестабільності у різних регіонах. У 2024 р. відбулося невелике зниження загальних зобов'язань до 117492 млн дол. США, що може свідчити про корекцію фінансової політики та перерозподіл ресурсів між підструктурами банку.

Таблиця 2.1

Основні показники функціонування основних міжнародних фінансових інститутів за 2020-2024 рр.

(млн. дол. США)

Рік	Загальні зобов'язання Світового банку	Фактичні виплати Світового банку	Зобов'язання Міжнародного банку реконструкції та розвитку	Фактичні виплати Міжнародного банку реконструкції та розвитку	Зобов'язання Міжнародної асоціації розвитку	Фактичні виплати Міжнародної асоціації розвитку	Зобов'язання Міжнародної фінансової корпорації	Фактичні виплати Міжнародної фінансової корпорації	Гарантії Багатосторонньої агенції з гарантій інвестицій
2020	83547	54367	27976	20238	30365	21179	17604	10518	3961
2021	98830	60596	30523	23691	36028	22921	20669	11438	5199
2022	104370	67041	33072	28168	37727	21214	22229	13198	4935
2023	128341	91391	38572	25504	34245	27718	27704	18689	6446
2024	117492	89000	37568	33450	31195	28247	31654	19147	8204

*Джерело: розроблено автором на основі джерела [65; 66; 95; 96].

Щодо IBRD, її зобов'язання протягом періоду зросли з 27976 млн дол. США у 2020 р. до 37568 млн дол. США у 2024 р., а фактичні виплати коливалися у межах 20238–33450 млн дол. США. Це демонструє активну кредитну політику банку, спрямовану на середньо-дохідні країни, з одночасним нарощуванням обсягів фінансової підтримки. Міжнародна асоціація розвитку (IDA) характеризується дещо іншою динамікою. Зобов'язання IDA у 2020 р. становили 30365 млн дол. США, а фактичні виплати – 21179 млн дол. США. Пік фінансування спостерігається у 2022–2024 рр., що пояснюється зростанням потреб країн із низьким доходом у фінансовій підтримці для забезпечення соціально-економічної стабільності та розвитку інфраструктури.

Міжнародна фінансова корпорація (IFC) демонструє поступове зростання зобов'язань і виплат у приватному секторі. Якщо у 2020 р. зобов'язання IFC становили 17604 млн дол. США, то у 2024 р. вони зросли до 31654 млн дол. США, а фактичні виплати відповідно – з 10518 до 19147 млн дол. США. Це свідчить про активну роль IFC у розвитку приватних інвестицій, сприянні економічному зростанню та підвищенні інвестиційної привабливості країн.

Обсяг гарантій MIGA за період 2020-2024 рр. зріс із 3961 млн дол. США у 2020 р. до 8204 млн дол. США у 2024 р., що відображає підвищену увагу до страхування політичних ризиків та залучення прямих іноземних інвестицій у проєкти в країнах, що розвиваються.

Аналіз дисбалансів у світовій фінансовій архітектурі за 2020-2024 роки виявляє низку системних викликів, що впливають на стабільність глобальної економіки. Боргові дисбаланси стали особливо помітними під час пандемії COVID-19, коли державні борги різко зросли, перевищивши 300% світового ВВП у 2022 році, а в наступні роки критична ситуація з боргами загострилася в країнах Африки та Латинської Америки. Інфляційні дисбаланси проявилися у стрімкому зростанні цін у 2022 році з подальшою стійкою інфляцією у

США, Європі та Латинської Америки, що підривало цінову стабільність і змушувало центральні банки посилювати монетарну політику (рис. 2.8).

Боргові дисбаланси	•2020-2021 рр. Різке зростання боргів через COVID-19. •2022 р. Оновлення пікових рівнів, борг більше 300% світового ВВП. •2023-2024 рр. Боргові кризи в країнах Африки та Латинської Америки.
Інфляційні дисбаланси	•2020-2021 рр. Помірні. •2022 р. Різкий стрибок у всьому світі. •2023-2024 рр. Стійка інфляція у Європі, США, Латинській Америці.
Монетарні дисбаланси	•2020-2021 рр. М'яка політика, нульові ставки. •2022 р. Рекордне посилення політики. •2023-2024 рр. Високі ставки зберігаються.
Валютні дисбаланси	•2020-2021 рр. Стабільність. •2022 р. Зміцнення долара до максимумів за 20 років. •2023-2024 рр. Часткова корекція
Регіональні диспропорції	•2020-2021 рр. Азія відновлюється швидше. •2022 р. Розрив між Азією та Європою зростає. •2023-2024 рр. Європа демонструє найповільніші темпи відновлення.

Рис. 2.8. Дисбаланси у світовій фінансовій архітектурі у 2020-2024 рр.

*Джерело: розроблено автором на основі джерела [58; 66; 97].

Монетарні дисбаланси характеризуються переходом від м'якої політики і нульових ставок у 2020-2021 роках до рекордного підвищення ставок у 2022 році, при цьому високі рівні зберігаються й у 2023-2024 роках, що погіршує доступ до кредитування та підвищує фінансові ризики. Валютні дисбаланси відображаються у зміцненні долара до максимумів за останні 20 років у 2022 році з частковою корекцією в наступні роки та одночасним посиленням дедоларизаційних тенденцій у різних регіонах. Регіональні диспропорції демонструють швидке відновлення Азії порівняно з повільними темпами Європи, що створює нерівномірність у фінансовій стійкості світової

економіки. У сукупності ці дисбаланси підкреслюють необхідність проведення структурних реформ, удосконалення макроекономічного управління та посилення координації між міжнародними фінансовими інституціями для забезпечення стійкості глобальної фінансової архітектури.

Аналіз ключових фінансових ризиків за період 2020-2024 років дозволяє виділити тенденції, які визначають стійкість та ефективність світової фінансової архітектури (рис. 2.9).

Рис. 2.9. Ключові фінансові ризики та їх динаміка у 2020-2024 рр.

*Джерело: розроблено автором на основі джерела [58; 66; 97].

Геополітичні ризики, які спочатку проявлялися як нестабільність через пандемію, у 2022 році загострилися внаслідок війни РФ – Україна та енергетичної кризи, а у 2023-2024 роках спостерігається розширення санкцій, торгових бар'єрів і зростання напруженості в Азії, що призводить до падіння інвестицій та підвищення волатильності фінансових ринків. Інфляційні ризики досягли піку у 2022 році (8-10%), після чого спостерігалось їхнє помірне зниження завдяки посиленню монетарної політики, проте високі рівні інфляції продовжували підвищувати вартість капіталу. Боргові ризики, пов'язані з нарощенням державного та приватного боргу після COVID-19, у

2022-2023 роках трансформувалися в боргові шоки та знецінення валют, а у 2024 році спостерігається збільшення дефолтів у країнах, що розвиваються, що підкреслює нестійкість макрофінансових показників. Фінансові ринкові ризики характеризуються періодами волатильності та падіння фондових ринків, частковим відновленням у 2023 році і перегрівом окремих сегментів у 2024 році, що створює ризик нових корекцій. Технологічні ризики, пов'язані з кібербезпекою та розвитком CBDC, відображають активну цифровізацію фінансових систем, підвищену уразливість платіжних каналів та потребу у впровадженні ефективних механізмів кіберзахисту. Сукупно, динаміка цих ризиків свідчить про необхідність стратегічного планування, зміцнення міжнародної координації та інтеграції інноваційних технологій для забезпечення стабільності та стійкого розвитку глобальної фінансової системи.

Отже, проведений аналіз регіональних та світових макрофінансових тенденцій, дисбалансів і фінансових ризиків за період 2020-2024 років демонструє, що глобальна економіка відновлюється після пандемії COVID-19, водночас залишаючись вразливою до геополітичних потрясінь, інфляційного тиску та боргових шоків. Світовий ВВП відновився після падіння 2020 року, проте темпи зростання регіонально варіюються: Європа демонструє повільне відновлення через енергетичну кризу та війну рф – Україна, США зберігають стійкість завдяки ефективній монетарній політиці, а Азія залишається локомотивом глобального зростання. Дисбаланси у борговій, монетарній, валютній та інфляційній сферах підкреслюють нерівномірність фінансової стійкості та обмеження доступу до кредитних ресурсів, тоді як ключові ризики – геополітичні, інфляційні, боргові, ринкові та технологічні – формують високий рівень невизначеності для інвесторів і держав. Сукупно, ці тенденції свідчать про необхідність активного структурного реформування, координації міжнародних фінансових політик та інтеграції інноваційних технологій для забезпечення стабільності та стійкого розвитку світової фінансової архітектури.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ АРХІТЕКТУРИ

3.1. Необхідність реформування та стратегічні напрями вдосконалення світової фінансової архітектури

Реформування світової фінансової архітектури в сучасних умовах є об'єктивною необхідністю, зумовленою комплексним впливом численних факторів, що взаємопов'язані та мають глобальний характер. Глибокі трансформації у фінансових системах різних країн стають наслідком не лише економічних потрясінь, але й політичних, технологічних та соціально-екологічних змін, що формують нові виклики для стійкості та ефективності глобальної економіки. Рис. 3.1 систематизує основні групи факторів, які визначають потребу у реформуванні світової фінансової архітектури, їхню сутність, прояви в сучасній економіці та потенційні наслідки для фінансових систем. Геополітичні фактори відіграють ключову роль у формуванні фінансової нестабільності. Зростання конфліктності міжнародних відносин, наявність локальних та глобальних воєнних конфліктів, введення санкційних режимів і торговельних бар'єрів прямо впливають на ринки капіталу, спричиняючи високу волатильність та зниження інвестиційної активності. Зокрема, війна РФ – Україна і розширення санкційних режимів значно вплинули на фінансову поведінку інвесторів та структуру міжнародних потоків капіталу, підкреслюючи необхідність адаптації фінансових інструментів до змін геополітичного середовища.

Не менш важливими є макроекономічні фактори, що формуються під впливом інфляційних сплесків, боргових криз та нестійкості ВВП. Пік глобальної інфляції у 2022 році та боргові шоки у країнах Африки та Латинської Америки призвели до підвищення ставок та скорочення доступу до кредитних ресурсів. Така макроекономічна нестійкість підкреслює необхідність посилення фінансової дисципліни та розвитку механізмів

управління ризиками на національному і міжнародному рівнях, що забезпечують стабільність економічних систем у довгостроковій перспективі.

Рис. 3.1. Фактори, що зумовлюють необхідність реформування світової фінансової архітектури

*Джерело: розроблено автором.

Технологічні зміни стали новим фактором трансформації фінансової архітектури. Широке впровадження цифрових валют центральних банків (CBDC), фінтех-рішень та криптоактивів створює як додаткові можливості для інклюзивності фінансових послуг, так і нові ризики, пов'язані з регулюванням та кібербезпекою. З огляду на швидкість технологічної трансформації, традиційні регуляторні підходи потребують адаптації, а

міжнародна координація стає необхідною для забезпечення безпеки та ефективності глобальних платіжних систем. Енергетичні та кліматичні шоки також виступають важливим стимулом для реформування. Енергетична криза 2022 року та збільшення втрат від природних катастроф підкреслюють необхідність переходу до «зеленої» фінансової трансформації, що включає розвиток відновлюваної енергетики, зелених облігацій та фінансування кліматичних проєктів. Така стратегія не лише зменшує економічні втрати від кліматичних ризиків, але й сприяє сталому розвитку фінансових систем.

Соціально-структурні зміни, зокрема зростання нерівності, демографічні проблеми та інтенсивні міграційні процеси, створюють додаткове навантаження на бюджети та системи фінансової підтримки. Зростання диспропорцій у доходах та нестійкість ринку праці підкреслюють потребу у вдосконаленні механізмів соціального страхування та системи перерозподілу ресурсів, що забезпечують соціальну стійкість у глобальному масштабі. Таким чином, сукупність геополітичних, макроекономічних, технологічних, енергетичних та соціально-структурних факторів обумовлює необхідність комплексного реформування світової фінансової архітектури. Врахування цих взаємопов'язаних викликів дозволяє підвищити стійкість фінансових систем, забезпечити ефективність глобальних ринків та адаптувати міжнародні механізми регулювання до умов сучасної світової економіки.

Сучасна світова фінансова архітектура, що значною мірою сформувалася на основі Бреттон-Вудських інститутів [100], зіткнулася з низкою системних викликів, які вимагають її докорінного реформування [9, с. 37]. Необхідність змін зумовлена насамперед її нездатністю повністю запобігати глобальним фінансовим кризам та ефективно протидіяти поширенню системних ризиків, про що свідчила криза 2008-2009 років [104]. Існуючі механізми стабілізації, попри їхнє вдосконалення (створення FSB [89]), виявляються недостатньо пружними перед обличчям нових викликів.

Однією з ключових проблем є інституційна асиметрія та неадекватне відображення нової економічної реальності [74, с. 101]. Багатосторонні фінансові інститути (МВФ, Світовий банк) досі надають непропорційно велику вагу розвиненим країнам, що призводить до дефіциту легітимності та ефективності їхніх рішень для країн, що розвиваються [96]. У контексті багатопольярної глобалізації [19, с. 19], коли провідні позиції посилюють нові економічні центри (країни БРІКС, наприклад), світова фінансова архітектура потребує інклюзивності та більш справедливого розподілу прав голосу [53, с. 210]. Крім того, стрімка цифрова трансформація та розвиток фінансових технологій (FinTech) створюють нові, часто нерегульовані ризики [10, с. 17; 3, с. 63]. Глобальні фінансові потоки, включаючи операції транснаціональних корпорацій [46, с. 34], часто виходять за межі юрисдикції національних регуляторів, вимагаючи вдосконалення механізмів транскордонного фінансового комплаєнсу та боротьби з відмиванням грошей [11, с. 14; 88].

Стратегічні напрями реформування світової фінансової архітектури мають охоплювати як інституційний, так і регуляторно-функціональний виміри. Удосконалення інституційного виміру полягає у підвищенні інклюзивності та ефективності міжнародних фінансових інститутів:

- Реформа управління МВФ та Світовим банком. Необхідно переглянути системи квот та голосування для забезпечення більшої участі та впливу країн, що розвиваються, відповідно до їхньої зростаючої ролі у світовій економіці [72, с. 116]. Це підвищить легітимність рішень та сприятиме співпраці [98, с. 360].

- Посилення ролі G20. Як провідний форум для координації макроекономічної політики, G20 має і надалі відігравати ключову роль у забезпеченні глобальної стабільності та формуванні консенсусу щодо спільних дій [99].

- Посилення регіональної фінансової інтеграції. Розвиток регіональних фінансових механізмів, таких як Європейський стабілізаційний механізм (ESM) чи регіональні банки розвитку [30, с. 15; 16, с. 28], може

доповнити глобальні інститути та підвищити здатність регіонів протистояти локальним кризам.

– Включення нових глобальних фінансових центрів. Прискорене зростання значення фінансових центрів нових індустріальних країн вимагає їхньої більшої інтеграції та визнання в сучасній фінансовій архітектурі [71, с. 197].

Сучасна світова фінансова архітектура характеризується рядом дисфункцій і недоліків, що обмежують її ефективність та стійкість у глобальному масштабі. Рис. 3.2 ілюструє головні дисфункції сучасної фінансової архітектури, їх прояви та причини, що обумовлюють потребу у реформуванні.

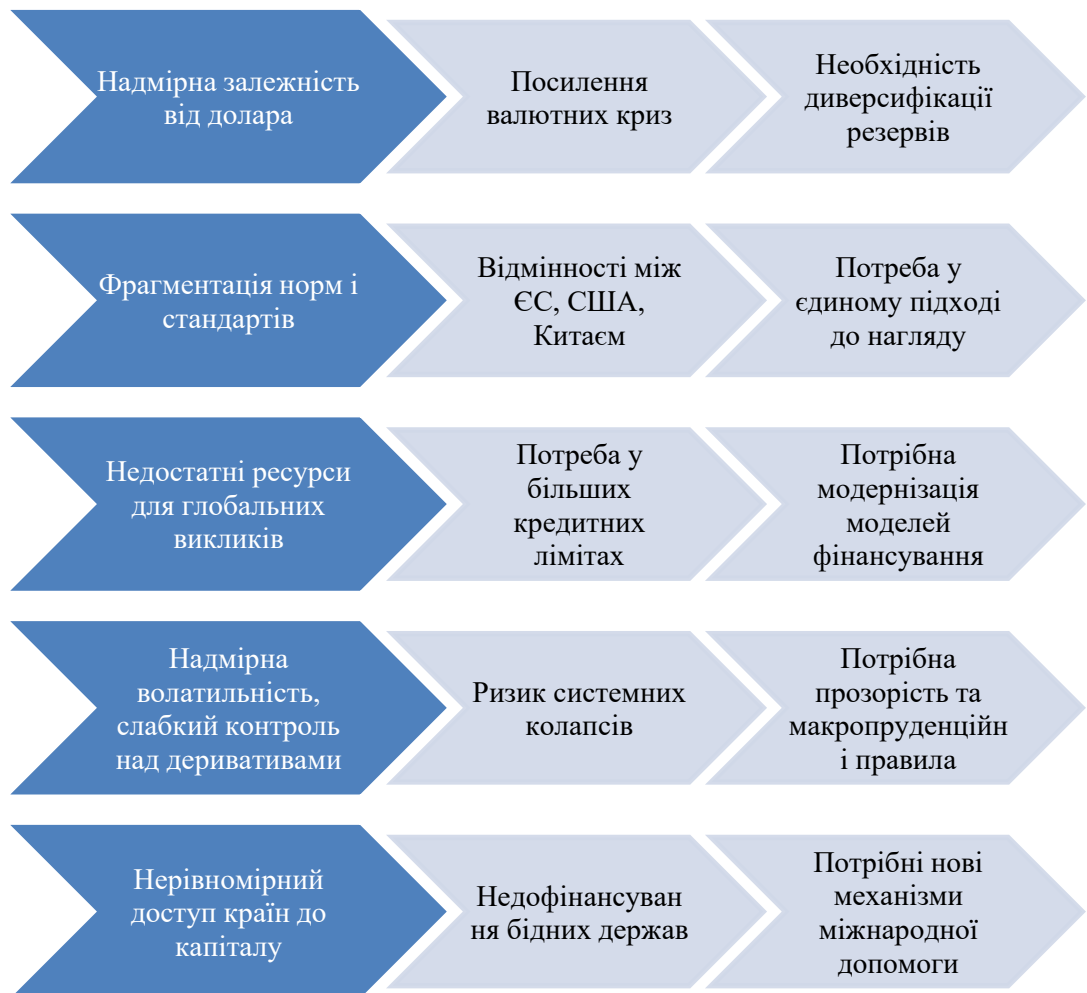

Рис. 3.2. Основні дисфункції та недоліки сучасної світової фінансової архітектури

*Джерело: розроблено автором.

Міжнародна валютна система демонструє надмірну залежність від долара США, що підвищує ризик валютних криз та ускладнює стабільність глобальної економіки. Така концентрація резервів створює структурні вразливості, які проявляються у періоди фінансових потрясінь, і потребує диверсифікації валютних резервів та розвитку багатовалютної системи.

Глобальне регулювання фінансових ринків залишається фрагментованим, що проявляється у розбіжностях нормативних стандартів між основними економічними регіонами – Європейським Союзом, США та Китаєм. Ця фрагментація знижує ефективність міжнародного нагляду, ускладнює координацію між регуляторами та підвищує системні ризики. Внаслідок цього виникає потреба у формуванні єдиного підходу до глобального фінансового регулювання, який забезпечить гармонізацію стандартів та зменшення регуляторної невизначеності.

Міжнародні фінансові інституції, такі як МВФ та Світовий банк, стикаються з обмеженістю ресурсів для вирішення глобальних викликів. Існуючі кредитні ліміти не завжди відповідають масштабу кризових ситуацій, що обмежує їх здатність ефективно реагувати на надзвичайні фінансові події. Це вимагає модернізації моделей фінансування, збільшення ресурсної бази та адаптації інституцій до сучасних реалій глобальної економіки.

Фінансові ринки відзначаються надмірною волатильністю та слабким контролем над деривативами, що підвищує ризик системних колапсів і кризової дестабілізації. Відсутність прозорості у торгівлі складними фінансовими інструментами створює загрозу для стабільності як окремих держав, так і глобальної фінансової системи загалом. Тому необхідним є впровадження макропруденційних правил і прозорих механізмів нагляду. Фінансування розвитку продовжує залишатися нерівномірним, що призводить до недофінансування бідних держав та обмежує можливості їх економічного зростання. Вирішення цієї проблеми потребує створення нових механізмів міжнародної допомоги та оптимізації потоків капіталу, які б

забезпечували більш справедливий доступ до фінансових ресурсів у глобальному масштабі.

Сучасні дисфункції світової фінансової архітектури – від валютної залежності та фрагментації регулювання до обмеженості ресурсів міжнародних інституцій, нестабільності ринків та нерівномірного фінансування розвитку – об’єктивно зумовлюють потребу у комплексному реформуванні, спрямованому на підвищення стійкості, прозорості та ефективності глобальної фінансової системи. Сучасні виклики глобальної економіки та виявлені дисфункції світової фінансової архітектури обумовлюють необхідність стратегічних реформ, спрямованих на підвищення стабільності, прозорості та ефективності міжнародної фінансової системи. Рис. 3.3 ілюструє ключові напрями вдосконалення світової фінансової архітектури, заходи, що передбачаються для їх реалізації, очікувані ефекти та глобальні вигоди для економічної спільноти.

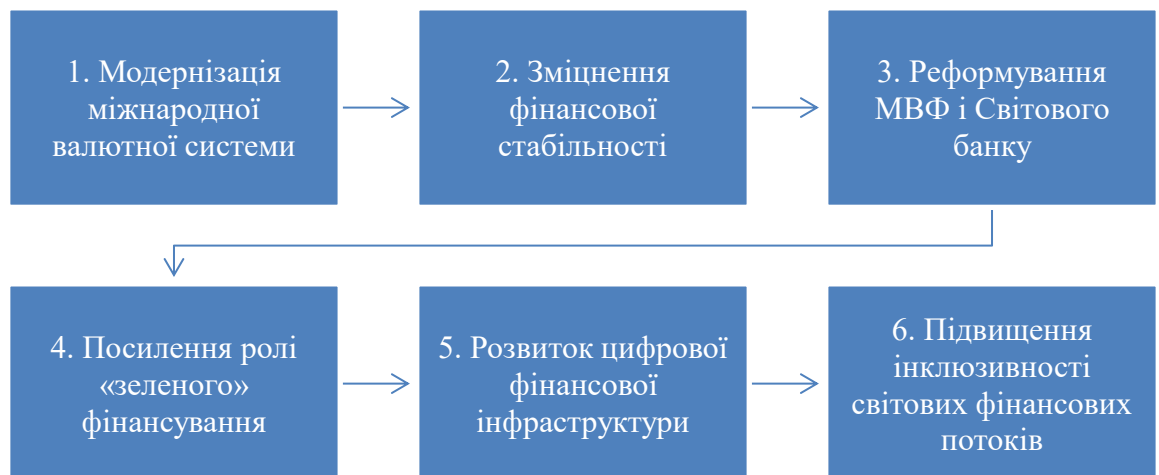

Рис. 3.3. Стратегічні напрями вдосконалення світової фінансової архітектури

*Джерело: розроблено автором.

Першим стратегічним напрямом є модернізація міжнародної валютної системи, що включає активну підтримку спеціальних прав запозичення (SDR), підвищення ролі юаня та розвиток багатовалютних резервів. Ці заходи спрямовані на зменшення валютних дисбалансів та підвищення стійкості глобальних капітальних потоків, що особливо актуально в умовах коливань долара та дедоларизаційних тенденцій у різних регіонах.

Другим напрямом є зміцнення фінансової стабільності через гармонізацію норм Basel III/IV та контроль над тіньовим банкінгом. Це дозволяє знизити системні ризики, підвищити стійкість фінансових ринків і забезпечити більшу передбачуваність у міжнародних операціях, що є критично важливим для уникнення кризових сценаріїв.

Реформування МВФ і Світового банку передбачає збільшення квот, залучення нових учасників та спрощення кредитних інструментів. Такі заходи дозволяють розширити можливості підтримки країн у кризових ситуаціях, підвищити глобальну ефективність надання фінансової допомоги та стимулювати економічний розвиток у країнах, що розвиваються.

Важливим напрямом є також посилення ролі «зеленого» фінансування через вуглецеві ринки, кліматичні фонди та впровадження ESG-стандартів. Це знижує кліматичні ризики та сприяє сталому розвитку, інтегруючи екологічні пріоритети у глобальну фінансову систему.

Сучасна цифровізація фінансових послуг зумовлює необхідність розвитку міжнародної цифрової фінансової інфраструктури. Створення стандартів для CBDC, кібербезпеки та fintech підвищує ефективність платіжних систем, забезпечує прозорість та доступність фінансових послуг для учасників світової економіки. Підвищення інклюзивності світових фінансових потоків через нові механізми фінансування бідних країн, гранти та пільгові кредити сприяє скороченню глобальної нерівності та зміцненню стійкості міжнародної економіки.

Реалізація зазначених стратегічних напрямів вдосконалення світової фінансової архітектури забезпечує комплексне підвищення її стійкості,

сприяє сталому економічному розвитку та формує умови для більш рівноправного та безпечного функціонування глобальної фінансової системи.

Вдосконалення регуляторно-функціонального виміру має бути сфокусоване на адаптації до фінансових інновацій та зміцненні фінансової стійкості:

1. Вдосконалення глобального фінансового регулювання потрібне подальше зміцнення пруденційного нагляду за системно важливими фінансовими інститутами (наприклад, подальша реалізація Базельських стандартів [106]) та поширення стандартів на небанківський фінансовий сектор [17, с. 29].

2. Регулювання FinTech та цифрових активів. Необхідна розробка міжнародно узгоджених рамок для регулювання діяльності FinTech-компаній, включаючи Open-banking [26, с. 115] та цифрові активи/валюти [48, с. 132], для мінімізації ризиків та забезпечення захисту споживачів [35, с. 120].

3. Зміцнення фінансового комплаєнсу. Подальше посилення міжнародної співпраці та імплементація стандартів FATF є критично важливими для ефективної боротьби з тіньовими фінансовими потоками [11, с. 19; 88].

4. Фінансування стійкого розвитку та протидія кліматичним ризикам. Світова фінансова архітектура має бути реформована для ефективнішої мобілізації приватного та державного капіталу на цілі зеленої економіки та стійкого розвитку [103, с. 252]. Міжнародні фінансові інститути мають відігравати більшу роль у пом'якшенні фінансових ризиків, пов'язаних зі зміною клімату.

Таким чином, реформування світової фінансової архітектури є неминучим і має відбуватися через посилення інклюзивності міжнародних інститутів та адаптацію регулювання до викликів цифровізації та геоекономічної багатополарності [10, с. 21; 74, с. 107].

Отже, реформування світової фінансової архітектури є нагальною і об'єктивною потребою сучасного глобального економічного середовища.

Його зумовлюють комплексні виклики геополітичного, макроекономічного, технологічного, енергетичного та соціально-структурного характеру, які створюють ризики для стабільності та ефективності фінансових систем. Стратегічні напрями вдосконалення повинні охоплювати модернізацію міжнародної валютної системи, зміцнення фінансової стабільності, реформування ключових міжнародних інститутів, розвиток «зеленого» фінансування, цифровізації фінансових послуг та підвищення інклюзивності глобальних потоків капіталу. Комплексна реалізація цих заходів сприятиме підвищенню стійкості, прозорості та ефективності світової фінансової системи, а також забезпечить більш рівноправне і безпечне функціонування глобальної економіки.

3.2. Роль цифрових технологій, фінтеху та CBDC у трансформації глобальної фінансової системи

Сучасна глобальна фінансова система перебуває під впливом безпрецедентної цифрової трансформації, рушійною силою якої виступають фінансові технології (FinTech). FinTech, що включає мобільний банкінг, штучний інтелект (ШІ), машинне навчання та технологію розподіленого реєстру (DLT, зокрема, блокчейн), кардинально змінює спосіб надання фінансових послуг та функціонування ринків [7, с. 8]. Ключова роль цифрових технологій полягає у підвищенні ефективності, доступності та зниженні трансакційних витрат [38, с. 178]. Завдяки розвитку дистанційного банківського обслуговування (e-banking та Internet banking) [27, с. 154; 101, с. 265], фінансові послуги стали доступними для ширшого кола споживачів, що сприяє фінансовій інклюзії [18, с. 47]. Банки, які переживають цифровізацію, змушені впроваджувати інновації для збереження конкурентоспроможності, зокрема, через моделі Open-banking [26, с. 111; 35, с. 118].

Вплив FinTech на світову фінансову архітектуру відчувається на всіх рівнях: від прискорення міжнародних платежів до появи нових форм

фінансових інструментів. При цьому цифровізація не лише оптимізує існуючі процеси, але й створює нові виклики, зокрема, у сфері кібербезпеки та регулювання [15; 69, с. 1198].

Одним із найбільш значущих аспектів цифрової трансформації є розробка та потенційне впровадження цифрових валют центральних банків (CBDC) [74, с. 104; 3, с. 59]. CBDC є цифровою формою фіатних грошей, емітованою та гарантованою центральним банком, що фундаментально впливає на валютну архітектуру та грошово-кредитну політику [48, с. 135].

Впровадження CBDC має потенціал для модернізації платіжних систем, особливо у сфері транскордонних платежів, роблячи їх швидшими та дешевшими порівняно з існуючими кореспондентськими банківськими мережами [74, с. 106]. Крім того, CBDC може посилити контроль центральних банків над грошовим обігом і служити інструментом для більш ефективної реалізації монетарної політики та цільової фінансової підтримки.

Водночас, впровадження CBDC порушує низку системних ризиків та питань. Зокрема, це потенційний вплив на фінансову стабільність (ризик «банківської паніки» та відтоку депозитів), необхідність забезпечення кіберстійкості та питання приватності даних [7, с. 10]. Міжнародна фінансова спільнота, включаючи МВФ та Форум G20, активно досліджує ці аспекти, намагаючись сформулювати універсальні принципи транскордонної сумісності CBDC [95].

Активний розвиток FinTech та перспективи CBDC вимагають оперативного та гнучкого вдосконалення міжнародної інституційно-регуляторної системи [79, с. 231]. Нерівномірний розвиток фінансових технологій у різних країнах створює регуляторний арбітраж і підвищує ризики для глобальної фінансової стабільності [10, с. 18]. Пріоритетні напрями вдосконалення включають:

1. Гармонізація регулювання FinTech. Необхідна розробка міжнародних стандартів для ліцензування та нагляду за небанківськими фінансовими інститутами (наприклад, платіжними провайдерами), щоб

забезпечити дотримання вимог фінансового комплаєнсу та протидію відмиванню грошей (AML/CFT) у цифровій сфері [11, с. 18; 88].

2. Міжнародна координація CBDC. Потрібні спільні зусилля центральних банків щодо забезпечення операційної сумісності (інтероперабельності) національних CBDC для спрощення транскордонних розрахунків.

3. Посилення кіберстійкості. Сучасна фінансова архітектура має інвестувати у спільні механізми захисту від глобальних кібератак, оскільки цифрові фінансові системи є більш вразливими [74, с. 107].

Таким чином, цифрові технології, FinTech та CBDC є потужними детермінантами сучасної глобальної фінансової системи, обіцяючи підвищення ефективності та інклюзивності, але водночас вимагаючи кардинальних регуляторних змін та посилення міжнародної співпраці для управління новими системними ризиками [10, с. 19].

Цифрові технології все більше трансформують глобальну фінансову систему, визначаючи нові стандарти ефективності, прозорості та безпеки фінансових операцій. Інтеграція сучасних інструментів у банківські, страхові та інвестиційні процеси створює умови для підвищення стійкості фінансової архітектури та розвитку інклюзивних фінансових сервісів. Рис. 3.4 демонструє основні цифрові технології та їхній вплив на фінансову систему, а також результати трансформації, що відбуваються під їхнім впливом. Big Data та аналітика даних дозволяють обробляти великі обсяги фінансової інформації, що забезпечує точне моделювання ризиків і персоналізацію фінансових послуг. Це сприяє оптимізації кредитування, підвищенню якості фінансових рішень і зменшенню випадків шахрайства, що, у свою чергу, зміцнює довіру до фінансових установ. Використання AI та машинного навчання забезпечує автоматизацію рішень у фінансовій сфері, зокрема прогнозування ринкових коливань і автоматизацію трейдингу. Завдяки цим технологіям відбувається швидший аналіз ринкових даних, мінімізуються людські помилки, а фінансові продукти стають більш адаптованими до

потреб клієнтів. Технології Blockchain та DLT забезпечують децентралізований облік транзакцій, що підвищує прозорість і безпеку фінансових операцій. Це прискорює міжбанківські розрахунки та зменшує ризики маніпуляцій і шахрайства, створюючи більш надійне середовище для міжнародних фінансових потоків.

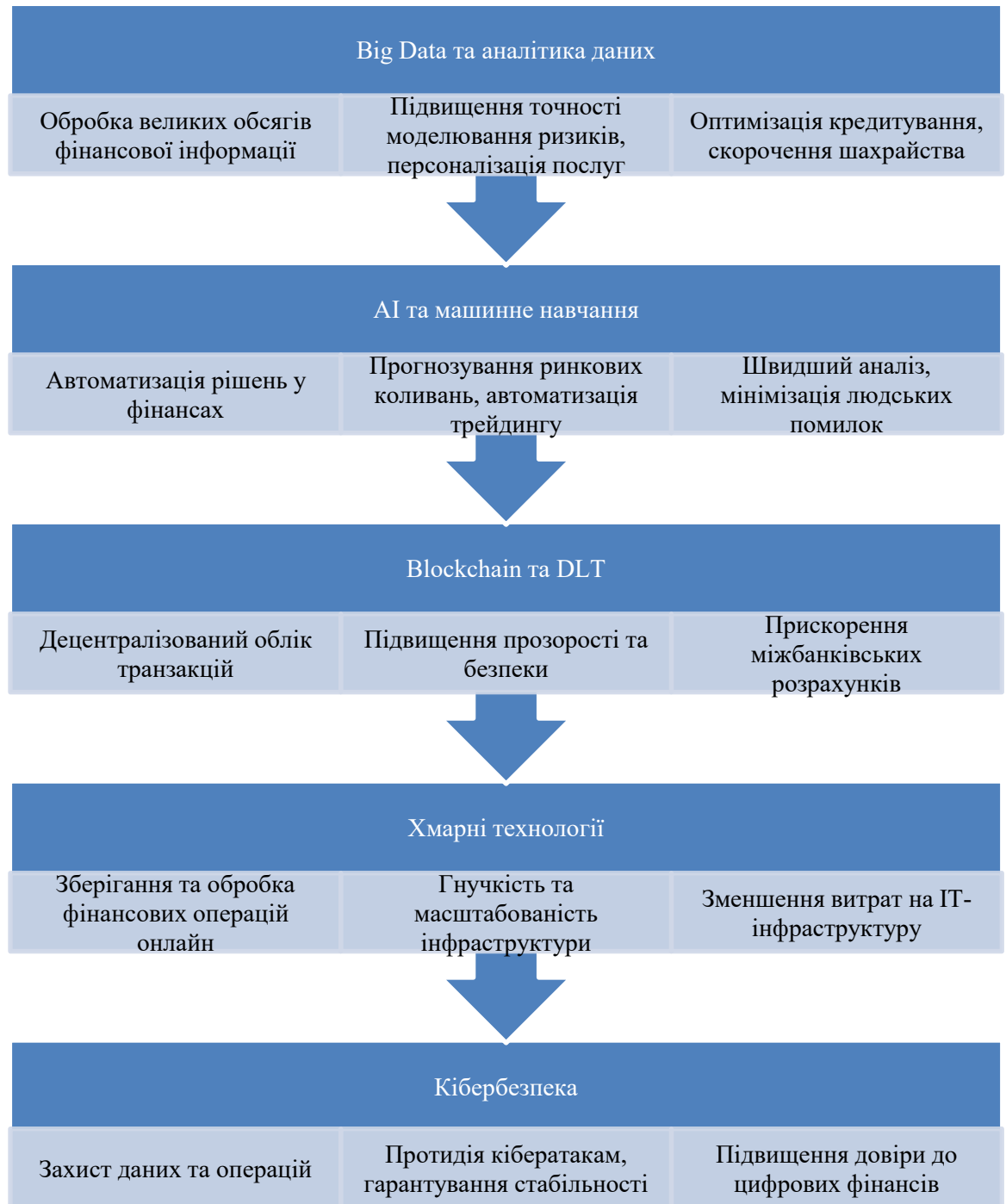

Рис. 3.4. Вплив цифрових технологій на глобальну фінансову систему

*Джерело: розроблено автором.

Хмарні технології, що використовуються для зберігання та обробки фінансових операцій онлайн, забезпечують гнучкість та масштабованість інфраструктури. Впровадження таких рішень зменшує витрати на ІТ-інфраструктуру та дозволяє швидко адаптуватися до зростаючих обсягів транзакцій. Кібербезпека виступає ключовим фактором забезпечення стабільності цифрових фінансів. Ефективний захист даних та операцій гарантує протидію кібератакам, підвищує довіру користувачів до цифрових платформ і створює умови для безперервного функціонування глобальної фінансової системи.

Інтеграція цифрових технологій у фінансову систему формує основу для підвищення її ефективності, безпеки та прозорості, одночасно забезпечуючи стійкість до внутрішніх і зовнішніх ризиків та сприяючи інноваційному розвитку глобальної економіки.

Фінтех-екосистема є одним із ключових чинників сучасної фінансової трансформації, забезпечуючи інтеграцію інноваційних технологій у банківські, страхові та інвестиційні процеси. Розвиток фінтех-сектору сприяє підвищенню доступності фінансових послуг, зменшенню витрат та прискоренню обслуговування клієнтів, одночасно стимулюючи конкуренцію та інновації в традиційних фінансових установах. Рис. 3.5 відображає основні сегменти фінтех-екосистеми, їхні характеристики, вплив на фінансову систему та приклади практичних ефектів. Мобільні платежі та електронні гаманці забезпечують безперервний доступ до фінансових послуг 24/7 і дозволяють здійснювати швидкі транзакції незалежно від географічного розташування користувача. Цей сегмент сприяє значному розширенню фінансової інклюзії, роблячи цифрові платежі доступними навіть для користувачів із обмеженим доступом до традиційних банківських установ. Приклади успішного впровадження включають Apple Pay, Google Pay та M-Pesa, що стали основою для мобільної економіки в різних регіонах світу.

Рис. 3.5. Розвиток фінтех-екосистеми та її роль у фінансовій трансформації

*Джерело: розроблено автором.

P2P-кредитування дозволяє обходити банків-посередників, забезпечуючи прямий доступ до позик і зниження вартості кредитування. Платформи LendingClub та Funding Circle демонструють, як цифрові рішення можуть підвищувати ефективність ринку кредитів і забезпечувати більш гнучкі умови для позичальників і інвесторів.

Сегмент InsurTech трансформує страхову галузь через цифровізацію та автоматизацію процесів, підвищуючи прозорість, швидкість обробки заявок та управління ризиками. Платформи Lemonade та WeFox ілюструють, як

технології можуть змінювати моделі страхування, роблячи їх більш ефективними та доступними для користувачів.

Робо-адвайзинг надає автоматизоване управління інвестиційними портфелями, що дозволяє широкому колу клієнтів отримувати доступ до інвестиційних послуг, які раніше були прерогативою професійних фінансових консультантів. Приклади Betterment та Wealthfront демонструють, що технології можуть знижувати бар'єри для входу на ринки капіталу та оптимізувати інвестиційні стратегії.

Криптовалютні платформи відкривають децентралізований доступ до активів, забезпечуючи альтернативні інвестиційні можливості поза межами традиційних фінансових ринків. Binance та Coinbase слугують прикладом того, як цифрові активи створюють нові фінансові екосистеми, стимулюють інновації та підвищують гнучкість глобальних фінансових потоків. Розвиток фінтех-екосистеми суттєво змінює структуру глобальної фінансової системи, підвищуючи її ефективність, прозорість та інклюзивність, одночасно стимулюючи інноваційний розвиток і забезпечуючи більшу фінансову стійкість у глобальному масштабі.

Отже, інтеграція цифрових технологій, фінтех-рішень та центральних банківських цифрових валют (CBDC) суттєво трансформує глобальну фінансову систему, підвищуючи її ефективність, прозорість та безпеку. Використання Big Data, AI, blockchain, хмарних технологій і кіберзахисту забезпечує точніше моделювання ризиків, автоматизацію рішень і зниження витрат на інфраструктуру, сприяючи стійкості фінансових потоків. Паралельно розвиток фінтех-екосистеми, включно з мобільними платежами, P2P-кредитуванням, InsurTech, робо-адвайзингом і криптовалютними платформами, забезпечує ширшу фінансову інклюзію, доступність послуг і інноваційні моделі обслуговування. У сукупності ці процеси створюють умови для підвищення глобальної фінансової стійкості, стимулюють технологічний прогрес та сприяють формуванню більш інтегрованої, інклюзивної та адаптивної фінансової архітектури світового рівня.

3.3. Моделі формування майбутньої світової фінансової архітектури та оцінка їхньої ефективності

Формування майбутньої світової фінансової архітектури є надзвичайно актуальним завданням у сучасних умовах глобалізації, цифровізації та зростання геополітичних та кліматичних ризиків. Сучасні виклики, включно з надмірною залежністю від однієї резервної валюти, високою волатильністю фінансових ринків та нерівномірним доступом до капіталу, потребують комплексного підходу до реформування фінансових систем. Розробка та впровадження різних моделей майбутньої світової фінансової архітектури дозволяє не лише підвищити стійкість глобальних фінансових потоків, а й забезпечити більш ефективне управління ризиками та сприяти сталому розвитку економік (рис. 3.6).

Модель багатовалютного резервного світу передбачає зниження домінування долара США шляхом активного використання SDR, юаня та євро як резервних інструментів. Ключовими компонентами цієї моделі є центральні банки, багатовалютні резерви та міжнародні розрахунки, що забезпечує диверсифікацію валютних ризиків і сприяє стабільності глобальних фінансових потоків. Впровадження багатовалютної системи дозволяє зменшити валютні дисбаланси, що виникають через концентровану залежність від однієї валюти, та зміцнити стійкість міжнародної фінансової архітектури.

Цифрова фінансова інтеграція, що базується на широкому впровадженні CBDC, блокчейн-технологій та міжбанківських цифрових платформ, спрямована на підвищення прозорості платежів, швидкості транзакцій та фінансової інклюзії. Використання таких технологій дозволяє оптимізувати міжбанківські розрахунки, зменшити ризики шахрайства та забезпечити доступ до фінансових послуг широкого кола користувачів, включаючи клієнтів у регіонах з обмеженою банківською інфраструктурою.

Рис. 3.6. Основні моделі майбутньої світової фінансової архітектури

*Джерело: розроблено автором.

Модель «зеленого» фінансування та ESG акцентує увагу на сталому розвитку та управлінні кліматичними ризиками. В її основі лежить зелена фінансова інфраструктура, кліматичні фонди та впровадження ESG-стандартів, що сприяє зниженню ризиків, пов'язаних із глобальними змінами клімату, та забезпечує довгострокову стабільність фінансових систем. Такий підхід стимулює залучення інвестицій у «зелені» проекти та формує передумови для сталого розвитку світової економіки.

Глобальне макропруденційне регулювання передбачає узгодження стандартів та контроль над системними ризиками через застосування Basel III/IV, контроль деривативів та проведення стрес-тестів. Ця модель спрямована на зменшення системних криз та підвищення фінансової стійкості, забезпечуючи здатність фінансових установ протистояти зовнішнім шокам та нестабільності на ринках.

Модель регіональної фінансової інтеграції передбачає поглиблення співпраці у межах регіональних блоків, таких як Європейський союз та азійські фінансові альянси. Вона забезпечує локальну стабільність і ефективність регіональних фінансових потоків, створюючи умови для більш гармонійного розвитку економік на регіональному рівні та зменшення негативного впливу глобальних ризиків.

У сукупності наведені моделі формування світової фінансової архітектури створюють багаторівневу систему, здатну забезпечити стійкість і гнучкість фінансової системи на глобальному та регіональному рівнях, інтегрувати інноваційні технології та сприяти сталому розвитку економік у контексті сучасних викликів.

Оцінка ефективності моделей майбутньої світової фінансової архітектури є важливим етапом у процесі реформування глобальної фінансової системи. Прогнозування ключових показників на 2026-2027 рр. дозволяє не лише визначити потенційні переваги кожної моделі, а й порівняти їхню ефективність щодо стабільності, управління системними ризиками, прискорення фінансових потоків та забезпечення фінансової інклюзії. Такий підхід створює науково обґрунтовану основу для вибору оптимальних стратегій реформування та інтеграції інноваційних рішень у глобальну фінансову систему (рис. 3.7).

Модель багатовалютного резервного світу прогнозує покращення стабільності на 12%, зниження системних ризиків на 10% та прискорення фінансових потоків на 5%, забезпечуючи фінансову інклюзію для 65% населення. Основним чинником ефективності цієї моделі є зменшення

залежності від долара та більш рівномірне розподілення валютних ризиків серед учасників глобальної економіки. Вона створює передумови для стабілізації міжнародних ринків капіталу та пом'якшення негативного впливу валютних дисбалансів.

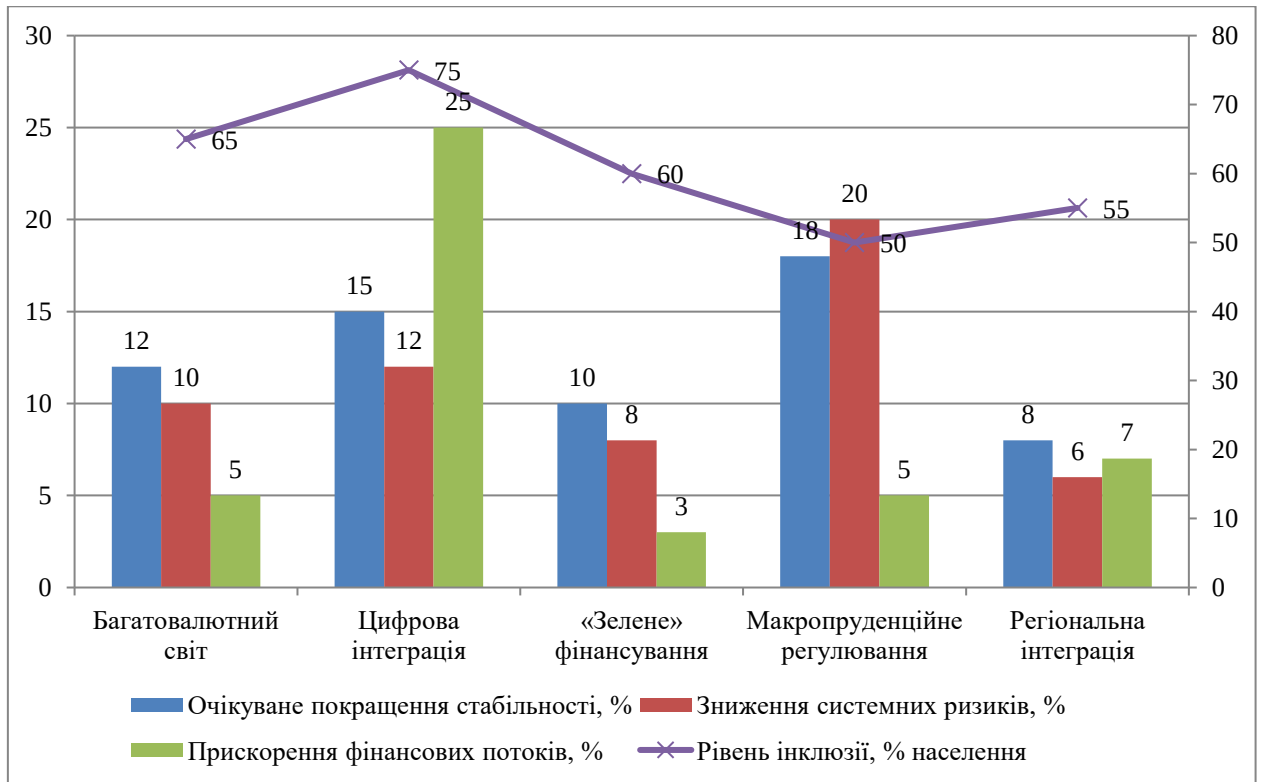

Рис. 3.7. Прогнозовані показники ефективності моделей на 2026-2027 рр.

*Джерело: розроблено автором.

Модель цифрової фінансової інтеграції демонструє прогнозоване покращення стабільності на 15% і зниження системних ризиків на 12%, одночасно забезпечуючи значне прискорення фінансових потоків на 25% та охоплення фінансовою інклюзією 75% населення. Високі показники цієї моделі пояснюються широким впровадженням CBDC та фінтех-рішень, які підвищують швидкість транзакцій, прозорість фінансових операцій і доступність послуг навіть для малозабезпечених користувачів.

Модель «зеленого» фінансування та ESG очікувано підвищує стабільність на 10%, знижує системні ризики на 8% і забезпечує прискорення

фінансових потоків лише на 3%, охоплюючи 60% населення. Її ефективність полягає у підвищенні стійкості економіки та довгострокової безпеки інвестицій завдяки акценту на сталому розвитку та кліматичних стандартах. Ця модель особливо важлива для формування фінансових стратегій з урахуванням кліматичних і екологічних ризиків.

Модель глобального макропруденційного регулювання прогнозує найбільше зниження системних ризиків – на 20%, покращення стабільності на 18% та прискорення фінансових потоків на 5%, забезпечуючи фінансову інклюзію для 50% населення. Її ефективність обумовлена гармонізацією стандартів, контролем над деривативами та проведенням стрес-тестів, що дозволяє запобігати фінансовим кризам і підвищує стійкість системи у глобальному масштабі.

Модель регіональної фінансової інтеграції демонструє помірне покращення стабільності на 8%, зниження системних ризиків на 6% та прискорення фінансових потоків на 7%, забезпечуючи фінансову інклюзію для 55% населення. Основна перевага цієї моделі полягає у підтримці стабільності локальних ринків та ефективності регіональних потоків, проте її глобальний вплив обмежений порівняно з іншими моделями. У цілому, наведені прогнози дозволяють оцінити сильні та слабкі сторони кожної моделі, визначити пріоритети реформування та інтегрувати оптимальні підходи до побудови стійкої, інклюзивної та ефективної світової фінансової архітектури.

SWOT-аналіз моделей майбутньої світової фінансової архітектури дозволяє комплексно оцінити їхні сильні та слабкі сторони, а також визначити можливості і загрози, що можуть впливати на ефективність реформування глобальної фінансової системи. Такий підхід сприяє науково обґрунтованому вибору стратегій трансформації та інтеграції інноваційних рішень у міжнародну економіку, а також визначає пріоритети розвитку для різних моделей (табл. 3.1).

Модель багатовалютного світу характеризується значними сильними сторонами, зокрема диверсифікацією валютних ризиків та зменшенням глобальних валютних дисбалансів. Це створює передумови для стабільності міжнародних потоків капіталу та зниження залежності від долара. Водночас основною слабкістю є складність координації між країнами та потенційний опір традиційних фінансових центрів, зокрема США. Модель відкриває можливості для зростання ролі нових валют у світовій економіці та стабілізації фінансових потоків, однак її реалізація потребує подолання політичних та регуляторних бар'єрів.

Таблиця 3.1

SWOT-аналіз моделей майбутньої фінансової архітектури

Модель	Сильні сторони	Слабкі сторони	Можливості	Загрози
Багатовалютний світ	Диверсифікація ризиків, зменшення валютних дисбалансів	Складність координації між країнами	Зростання ролі нових валют, стабілізація глобальних потоків	Опір США та традиційних фінансових центрів
Цифрова інтеграція	Прозорість, швидкість, інклюзія	Високі витрати на інфраструктуру	Широке впровадження fintech та CBDC	Кіберризики, регуляторні бар'єри
«Зелене» фінансування	Сталість, ESG-інвестиції	Невисока прибутковість у короткостроковій перспективі	Підтримка сталого розвитку	Недостатня глобальна координація, політичні бар'єри
Макропруденційне регулювання	Зменшення системних ризиків	Може уповільнювати фінансові потоки	Підвищення фінансової стійкості	Невиконання норм окремими країнами
Регіональна інтеграція	Локальна стабільність, регіональна координація	Обмежене глобальне впливання	Поглиблення інтеграції у регіонах	Геополітичні конфлікти, відмінність стандартів

*Джерело: розроблено автором.

Модель цифрової інтеграції вирізняється прозорістю фінансових операцій, швидкістю транзакцій та високим рівнем фінансової інклюзії. Її слабкі сторони пов'язані з високими витратами на створення і підтримку

цифрової інфраструктури. Проте ця модель має значний потенціал завдяки широкому впровадженню fintech-рішень і CBDC, що сприяє підвищенню ефективності платежів та доступності фінансових послуг. Основні загрози пов'язані з кіберризиками та регуляторними бар'єрами у різних юрисдикціях, що може обмежувати глобальну інтеграцію.

Модель «зеленого» фінансування виділяється сталим підходом до розвитку та акцентом на ESG-інвестиції, що підвищує довгострокову стійкість економіки. Слабкістю є відносно низька прибутковість у короткостроковій перспективі, що може зменшувати інтерес інвесторів. Можливості полягають у підтримці сталого розвитку та залученні капіталу на «зелені» проекти, тоді як загрози включають недостатню глобальну координацію та політичні бар'єри.

Модель глобального макропруденційного регулювання спрямована на зменшення системних ризиків та підвищення фінансової стійкості. Слабкі сторони цієї моделі полягають у можливому уповільненні фінансових потоків через суворе регулювання. Переваги моделі проявляються у стабілізації фінансових ринків, тоді як основні загрози пов'язані з невиконанням норм окремими країнами та недостатньою узгодженістю стандартів.

Модель регіональної інтеграції забезпечує локальну стабільність та ефективну координацію у межах окремих регіонів. Обмеження моделі полягає у слабкому глобальному впливі та залежності від політичної стабільності регіону. Проте вона відкриває можливості для поглиблення інтеграції у регіонах та створення більш ефективних фінансових блоків, водночас загрози залишаються пов'язаними з геополітичними конфліктами та відмінністю фінансових стандартів.

Таким чином, SWOT-аналіз дозволяє не лише систематизувати потенційні переваги і недоліки кожної моделі, а й визначити стратегічні напрямки їх розвитку та інтеграції у глобальну фінансову архітектуру, враховуючи внутрішні й зовнішні ризики.

Отже, проведений аналіз моделей формування майбутньої світової фінансової архітектури свідчить про необхідність комплексного та багаторівневого підходу до реформування глобальної фінансової системи. Кожна модель – багатовалютний світ, цифрова фінансова інтеграція, «зелене» фінансування, глобальне макроруденційне регулювання та регіональна інтеграція – має власні сильні та слабкі сторони, а також відкриває унікальні можливості і створює певні загрози. Прогнозовані показники ефективності на 2026-2027 рр. демонструють, що моделі доповнюють одна одну: багатовалютний світ та регіональна інтеграція сприяють стабільності валютних і локальних потоків, цифрова інтеграція забезпечує швидкість та інклюзію, «зелене» фінансування підвищує довгострокову стійкість, а макроруденційне регулювання мінімізує системні ризики. SWOT-аналіз підтверджує, що інтеграція цих моделей може створити гнучку, стійку та інклюзивну фінансову архітектуру, здатну реагувати на сучасні глобальні виклики, зменшувати залежність від окремих валют, підвищувати прозорість ринків і забезпечувати сталий розвиток світової економіки.

ВИСНОВОК

Отже, за результатами проведеного дослідження варто зробити відповідні висновки:

Світова фінансова архітектура виступає комплексним механізмом глобального економічного управління, який об'єднує інституційні, регуляторні, ринкові та технологічні елементи для підтримки стабільності та ефективності фінансової системи. Її розвиток і трансформація відображають історичні та сучасні зміни у світовій економіці, включаючи цифровізацію, глобалізацію, фінансові інновації та кризові виклики. Соціально-економічна роль архітектури полягає у координації фінансових потоків, забезпеченні регулювання і стандартизації, підтримці розвитку міжнародних інститутів та інновацій, що сприяє економічному зростанню, мінімізації ризиків і збереженню глобальної фінансової стабільності.

Інституційний вимір сучасної фінансової архітектури відображає взаємодію ключових глобальних, регіональних та національних інститутів, які координують фінансові процеси та забезпечують стабільність світової економіки. Його структура включає міжнародні фінансові організації, регуляторні органи, комерційні банки, фінансові ринки та інноваційні технології, що спільно сприяють ефективному управлінню капіталом, мінімізації ризиків та розвитку фінансового середовища. Усвідомлення ролі цих інститутів та їх взаємозв'язків дозволяє формувати стратегії модернізації та адаптації фінансової системи до глобальних та цифрових трансформацій.

Принципи, функції та механізми глобальної фінансової взаємодії формують основу ефективного функціонування світової фінансової системи, забезпечуючи координацію політик, контроль за фінансовими потоками та зменшення системних ризиків. Впровадження багатосторонніх підходів, відкритості капіталів, фінансової стабільності та адаптивності дозволяє забезпечити стабільну інтеграцію економік та своєчасне реагування на кризові явища. Функції взаємодії, підкріплені механізмами валютного

регулювання, міжнародного кредитування, фінансових ринків і цифрових технологій, створюють комплексний каркас для мобілізації, розподілу та ефективного використання ресурсів на глобальному рівні, підвищуючи стійкість та прозорість фінансових процесів.

Аналіз стану та структурних характеристик світової фінансової архітектури за 2020-2024 роки свідчить про її багаторівневу, адаптивну та водночас уразливу природу. Глобальні фінансові ринки, центральні банки та міжнародні організації демонстрували здатність реагувати на пандемічні, геополітичні та економічні шоки, забезпечуючи стабільність та підтримку економічного зростання. Водночас темпи відновлення ВВП, коливання інфляції, зміни облікових ставок і нестабільність світової торгівлі відображають потребу у вдосконаленні макропруденційних механізмів, інтеграції цифрових фінансових технологій та підвищенні координації між ключовими елементами системи. Розглянутий період показав, що світова фінансова архітектура здатна до адаптації, проте для забезпечення довгострокової стійкості необхідне комплексне управління ризиками, диверсифікація валютних резервів та активне впровадження інновацій у глобальні фінансові процеси.

Дослідження глобальних фінансових потоків, ринків та діяльності міжнародних інституцій за 2020-2024 роки свідчить про високу адаптивність і стійкість світової фінансової системи до кризових явищ, таких як пандемія COVID-19 та геополітичні потрясіння. Відновлення обсягів прямих і портфельних інвестицій, стабільне зростання грошових переказів і резервів центральних банків демонструють здатність економік швидко реагувати на зовнішні шоки. Паралельно глобальні фінансові ринки відновлюють капіталізацію та демонструють зростання обсягів облігаційного і деривативного ринків, що свідчить про ефективну адаптацію до змін макроекономічних умов. Діяльність міжнародних фінансових інституцій, таких як МВФ, Світовий банк, ЄБРР та Азійський банк розвитку, спрямована на зміцнення макрофінансової стабільності через кредити, грантове та

проектне фінансування з акцентом на енергетичну, соціальну та інфраструктурну підтримку. Загалом, інтеграція фінансових потоків, ринків і міжнародних інституцій забезпечує підвищення фінансової стабільності, мінімізацію ризиків та створює сприятливі умови для сталого економічного зростання на глобальному рівні.

Проведений аналіз регіональних та світових макрофінансових тенденцій, дисбалансів і фінансових ризиків за 2020-2024 роки показує, що глобальна економіка поступово відновлюється після пандемії COVID-19, але залишається вразливою до геополітичних потрясінь, інфляційного тиску та боргових шоків. Темпи зростання ВВП варіюються між регіонами: Європа демонструє уповільнене відновлення через енергетичну кризу та війну рф – Україна, США зберігають стабільність завдяки ефективній монетарній політиці, а азійські економіки залишаються драйвером глобального зростання. Дисбаланси у борговій, монетарній, валютній та інфляційній сферах підкреслюють нерівномірність фінансової стійкості та обмежений доступ до кредитних ресурсів, а ключові ризики – геополітичні, інфляційні, боргові, ринкові та технологічні – формують високий рівень невизначеності для держав і інвесторів. Загалом, ці тенденції свідчать про необхідність структурних реформ, активної координації міжнародних фінансових політик та інтеграції інноваційних технологій для забезпечення стабільності та стійкого розвитку світової фінансової архітектури.

Аналіз сучасних викликів світової фінансової архітектури свідчить про об'єктивну необхідність її реформування з метою підвищення стійкості, прозорості та ефективності глобальної економіки. Геополітичні конфлікти, макроекономічна нестабільність, технологічні трансформації, енергетичні та кліматичні шоки, а також соціально-структурні зміни створюють комплексну систему ризиків, яка вимагає адаптації міжнародних фінансових інструментів і координації політик. Сучасні дисфункції, включно з надмірною залежністю від долара США, фрагментацією регулювання, обмеженістю ресурсів міжнародних інституцій, волатильністю ринків та нерівномірним

фінансуванням розвитку, визначають стратегічні напрями вдосконалення архітектури: модернізацію валютної системи та багатовалютних резервів, зміцнення фінансової стабільності через гармонізацію стандартів та контроль тіньового банкінгу, реформування МВФ і Світового банку, розвиток «зеленого» фінансування, цифровізації та інклюзивності фінансових потоків. Реалізація цих заходів сприятиме підвищенню стійкості глобальних фінансових систем, підтримці сталого економічного розвитку та забезпеченню більш рівноправного й безпечного функціонування світової фінансової архітектури.

Інтеграція цифрових технологій, фінтех-рішень та центральних банківських цифрових валют радикально змінює глобальну фінансову систему, забезпечуючи підвищення її ефективності, прозорості та безпеки. Використання Big Data, AI, blockchain, хмарних технологій і кіберзахисту дозволяє точніше моделювати ризики, автоматизувати фінансові процеси, зменшувати витрати на інфраструктуру та підвищувати стійкість фінансових потоків. Розвиток фінтех-екосистеми, включаючи мобільні платежі, P2P-кредитування, InsurTech, робо-адвайзинг і криптовалютні платформи, сприяє розширенню фінансової інклюзії, доступності послуг та впровадженню інноваційних моделей обслуговування. Сукупно ці трансформації формують більш інтегровану, адаптивну та технологічно прогресивну фінансову архітектуру, здатну забезпечувати стійкість і розвиток глобальної економіки в умовах високої динаміки ринків та нових ризиків.

Проведений аналіз моделей формування майбутньої світової фінансової архітектури показує, що комплексний та багаторівневий підхід до реформування глобальної фінансової системи є надзвичайно важливим для забезпечення її стійкості, ефективності та інклюзивності. Кожна модель – багатовалютний світ, цифрова фінансова інтеграція, «зелене» фінансування, глобальне макропруденційне регулювання та регіональна інтеграція – має свої сильні та слабкі сторони, відкриває унікальні можливості і створює певні загрози. Прогнозовані показники ефективності на 2026-2027 рр. свідчать, що

моделі взаємодоповнюють одна одну: багатовалютний світ і регіональна інтеграція забезпечують стабільність валютних та локальних потоків, цифрова інтеграція – швидкість і фінансову інклюзію, «зелене» фінансування – довгострокову стійкість, а макропруденційне регулювання – мінімізацію системних ризиків. SWOT-аналіз підтверджує, що інтеграція цих моделей здатна створити гнучку, адаптивну та стабільну фінансову архітектуру, яка ефективно реагує на сучасні глобальні виклики, знижує валютну залежність, підвищує прозорість ринків і сприяє сталому розвитку світової економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аврамчук Л., Ясковець І. Дистанційний банкінг в Україні. *Scientific Collection «InterConf»*. 2023. № 150. С. 48–52.
2. Актуальні проблеми сучасних міжнародних відносин. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 17-18 листопада 2023 р., м. Дніпро. / ред. кол.: І.В. Іщенко, І.К. Головка, П.Г. Петров. Дніпро: ПрінтДім, 2023, 290 с.
3. Балицька М.В., Бровенко К.С. Фінансові технології як драйвер розвитку фінансових ринків. *Інвестиції: практика та досвід*, 2021. № 9. С. 59-65.
4. Барановський О. Сьогодення світового ринку банківських послуг. *Вісник Національного банку України*. 2022. № 4. С. 18-23.
5. Батюк Л. А. Глобальні економічні тренди та Україна. *Механізми економічного зростання і конкурентоспроможності національного господарства: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф.* (Київ, 8 грудня 2018 р.). У 2-х частинах. К.: ГО «Київський економічний науковий центр». 2018. Ч. 1. 108 с.
6. Блащук-Дев'яткіна Н., Петришин Х. Дистанційне банківське обслуговування: теоретичні аспекти, сучасний стан та перспективи його розвитку. *Молодий вчений*. 2022. № 9 (109). С. 122-128.
7. Болдуєва О. В., Болдуєв М. В., Лищенко О. Г. Інформаційні системи та фінансові технології в міжнародній банківській індустрії. Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. *Ефективна економіка*. 2024. № 8. URL: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.8.8> (дата звернення: 30.11.2025)

8. Братчук У. П. Кукель Г. С., Атаманчук З. А. Світовий досвід регулювання зовнішнього боргу в умовах фінансової й економічної нестабільності. *Modern Economics*. 2022. № 32(2022). С. 48-53.

9. Братчук У. П. Стан світової фінансової архітектури: сучасні тенденції та перспективи реформування. *Економічний вісник Дніпровської політехніки. Науковий журнал*. 2023. № 2. С. 37-48.

10. Братчук У. П. Детермінанти розвитку глобальної фінансової архітектури. *Бізнес Інформ*. 2023. № 10. С. 15–23.

11. Братчук У. П. Фінансовий комплаєнс як інструмент удосконалення фінансової архітектури. *Економіка і організація управління*. 2023. № 3. С. 14-23.

12. Братчук У. П., Савченко М. В. Світова фінансова архітектура: основні напрями трансформації. *Праці XX Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання»* (24-25 листопада 2020 р., м. Вінниця). Том 2. Ред. кол. Хаджинов І.В. (голова) та ін. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 236 с. С. 99-101.

13. Братчук У. П., Савченко М. В. Проблеми трансформації світової фінансової архітектури в умовах фінансової глобалізації. *Праці XXII Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці»* (18 квітня 2022 р., м. Вінниця). Ред. кол. Хаджинов І.В. (голова) та ін. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2022. Том 2. С. 150-152.

14. Буценко І. М. Показники оцінки процесу економічної глобалізації. *Економіка*. № 1(34), 2021. С. 498-501.

15. Вареник Н. Інтернет-банкінг: для людини чи проти неї? *Дзеркало тижня*. 2023. URL: <https://zn.ua/business/internet-banking-dlya-cheloveka-ili-protiv-nego-.html> (дата звернення: 30.11.2025)

16. Верещак Л. М. Міжнародні організації: аналітико-стат. інформація. К. : УкрШТЕІ, 2022. 37 с.
17. Владика Ю. П., Безугла Л. С., Турова Л. Л. Здобутки та нові виклики у діяльності системно важливих банків в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2022. Вип. 42. С. 285-291.
18. Вовчак О. Д., Гонгало Н. М. Цифрові інновації та їхній вплив на конкурентоспроможність банків. *Вісник університету банківської справи*. 2020. Вип. 39. Ч. 4. С. 46–51.
19. Вплив багатополлярної глобалізації на зовнішню торгівлю України : колективна монографія / за ред. д-ра екон. наук, чл.-кор. НААН України Т.О. Осташко ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Електрон. ресурс. К., 2024. 330 с.
20. Геоекономічні виклики для країн G7 : збірник матеріалів міжнародної наукової конференції / відп. ред. д.е.н., проф. О.О. Борзенко ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К., 2019. 128 с.
21. Герасим К. М., Марич М. Г. Інтернет-банкінг у сучасному світі. *Гроші, фінанси і кредит*. 2021. № 61. С. 207–211.
22. Глобалізаційні процеси у світовій економіці: виклики та можливості для України : колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. О.О. Борзенко; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К., 2022. 264 с.
23. Глобалізація і стратегія розвитку. Вкн.: Міжнародні стратегії економічного розвитку: навч. посібник; за ред. Ю. Г. Козака, В. В. Ковалевського, І. В. Ліганенко. 2-ге вид. К. : Центр учбової літератури, 2019. С. 39-74.
24. Гражевська Н. І. Економічні системи епохи глобальних змін: монографія. К. : Знання, 2018. 431 с.
25. Дергачова В. В., Кузнєцова К. О., Манаєнко І. М. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2020. 424 с.

26. Довгань Ж. М., Галіцейська Ю. М. Опен-банкінг як тренд розвитку фінансових технологій. *Інноваційна економіка*. 2021. № 5–6 [88]. С. 111–116.
27. Дубина М. В., Шеремет О. М. Розвиток e-banking: світовий та вітчизняний досвід. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. Вип. 18. Ч. 2. С. 154–162.
28. Дяченко Б. І., Стець Д. І. Роль країн «Великої сімки» у сучасних міжнародних економічних відносинах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Випуск 19, частина 3. С. 76-79.
29. Дячук Д. Дистанційне банківське обслуговування: проблеми впровадження та перспективи розвитку. Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика: збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених. Хмельницький : ХНУ. 2021. С. 45-47.
30. Європейська економічна інтеграція: навчальний посібник / С.М. Кваша, О.М. Файчук, О.В. Файчук. К.: НУБіП України, 2019. 282 с.
31. Європейський Союз у мінливому світі: Монографія. В. В. Копійка, С. О. Маковський, М. А. Миронова та ін.; за ред. В. В. Копійки. К.: О. Зень, 2022. 219 с.
32. Євчук М. І. Міжнародна економічна інтеграція: сучасний стан, проблеми та перспективи. *Міжнародні економічні відносини*. 2017. № 3. С. 4-9.
33. Єсіна О. Г. Інтернет-банкінг в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2023. № 1 (48). С. 209-213.
34. Єсіна О. Г. Проблеми сучасних трансформацій. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 7. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-08-01> (дата звернення: 30.11.2025)
35. Заславська О. І., Петканич М.-В. М. Цифрова трансформація банківського бізнесу в умовах розвитку фінансових технологій. *Науковий*

вісник Ужгородського Університету. Серія Економіка. 2023. № 2 (62). С. 116–122.

36. Захарова Т. О. Дослідження сучасного стану інтеграційних процесів. *Науковий вісник РДГУ. 2017. Вип. 22(174). С. 201-207.*

37. Захарчук Т. Аналіз сучасного стану світового господарства. *Економічний форум. 2017. № 8. С. 24-32.*

38. Івасів І. Б. Цифровізація банків: шляхи трансформації. *Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в умовах інтеграції України в ЄС. Матеріали VІВсеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції студентів, аспірантів, молодих вчених і провідних фахівців. Київ, 16 квітня 2024 р. Дніпро: Середняк Т. К., 2024, 376 с. С. 177-179.*

39. Імперативи розвитку міжнародних економічних відносин в умовах глобальних викликів : колективна монографія / кол. авт. ; за ред. О. А. Довгаль. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 528 с.

40. Інтеграція та глобалізація у світовій економічній системі. Вкн.: Школа І. М. Міжнародні економічні відносини : підручник. Чернівці : Книги-XXI, 2017. С. 334-507.

41. Карачина Н. П., Сметанюк О. А., Вітюк А. В., Мукоїд Д. Д. Діагностика ефективності зовнішньоекономічної діяльності. *Вісник Хмельницького національного університету. 2021. № 3. С. 101-107.*

42. Карпюк К. І. Класифікація фінансових інститутів та їх місце в економічних системах. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. 2021. Вип. 29. С. 230-237.*

43. Ковальчук О. В., Ковальова І. В. Роль державного регулювання у формуванні конкурентоспроможності експортного потенціалу країни. *Економіка. Фінанси. Право. 2019. № 12(2). С. 15-19.*

44. Ковальчук С. О. Державне регулювання експорту товарів з України. *Актуальні питання у сучасній науці. 2023. № 5 (11). С. 174-184.*

45. Кондратенко Н. О., Тернова І. А., Колесник Т. М. Теоретико-методичні аспекти управління зовнішньоекономічною діяльністю господарюючих суб'єктів України. *Бізнес Інформ*. 2021. № 2. С. 21–26.

46. Контурова С. М. Концептуальні моделі динамічного розвитку транснаціональних корпорацій в умовах глобалізації. *Світова економіка*. № 21. 2018. С. 34.

47. Косова Т.Д., Деєва Н.Е., Ползікова Г. В. Фінансова архітектура як базис розбудови управління національною економікою. *Економіка та держава*, 2020, № 8. С. 49-52.

48. Кравчук Н., Луцишин О. Формування нової фінансової архітектури в умовах цифровізації глобальної економіки і трансформації світового порядку. *Світ фінансів*. 2025. № 3 (84). С. 123-139.

49. Крючкова О. Маркетингові стратегії в умовах глобалізації ринків. *Персонал*. 2017. № 11. С. 12.

50. Кулик Ю. Є. Система принципів управління професійним розвитком менеджерів у міжнародних компаніях. Формування ринкових відносин в Україні. № 9. 2018. С. 27–32.

51. Куцик П., Ковтун О., Башнянин Г. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку: монографія. Львів: Видавництво ЛКА, 2015. 594 с.

52. Левчие В. Рейтинг країн за ВВП 2025: лідери глобальної економіки. 2025. URL: <https://kokl.ua/rejtyng-krayin-za-vvp-2025-lidery-globalnoyi-ekonomiky/> (дата звернення: 30.11.2025)

53. Мандич О. В., Бабко Н. М., Андрющенко І. С., Лачков А. С. Фінансова архітектура: основні компоненти, порівняльний аналіз та виклики сучасності. *The journal «Український журнал прикладної економіки та техніки»*. 2023. № 1. С. 208-212.

54. Матвеев М., Лебедченко В., Гайдай Г. Регулювання ЗЕД в умовах війни. *Наукові перспективи*. 2022. № 5 (23). С. 232–245.

55. Мельник В. М., Житар М. О. Рівні ієрархії та динаміка змін фінансової архітектури. *Причорноморські економічні студії*, 2019. Вип. 43. С. 144-150.

56. Міжнародні економічні відносини та світова політика. Частина 1: Навчальний посібник / Лютак О.М., Баула О.В., Галазюк Н.М., Зелінська О.М., Корольчук Л.В., Кравчук П.Я., Урбан О.А., Полянська Т.О. Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2022. 324 с.

57. Модернізація Світової організації торгівлі під впливом глобальних викликів : аналіт. доп. / [І. Веремій, Н. Гавриленко, І. Ус, Г. Широкий] ; за заг. ред. М. Паламарчука, Р. Юлдашева. Наук. електрон. вид. Київ : НІСД, 2022. 51 с.

58. Офіційний сайт Всесвітнього Економічного Форуму. URL: <http://www.weforum.org> (дата звернення: 30.11.2025)

59. Офіційний сайт Міжнародного інституту менеджменту. URL: <http://www.imd.org/wcc/> (дата звернення: 30.11.2025)

60. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 30.11.2025)

61. Офіційна веб-сторінка Doing business (Індекс умов ведення бізнесу). URL: www.doingbusiness.org/rankings (дата звернення: 30.11.2025)

62. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 30.11.2025)

63. Офіційний сайт International Property Rights Index. URL: <https://www.internationalpropertyrightsindex.org/> (дата звернення: 30.11.2025)

64. Офіційний сайт Статистичного агентства ЄС «Євростат» Єврокомісії. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat> (дата звернення: 30.11.2025)

65. Офіційний сайт Worldbank. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS?end=2022&start=1990> (дата звернення: 30.11.2025)

66. Офіційний сайт UNCTAD Matrix of International Trade. URL: <https://unctadstat.unctad.org/EN/> (дата звернення: 30.11.2025)

67. Панасюк В. М., Птащенко О. В., Клак О., Трубіцина О. Експортно-імпортні операції: реалії обліку та оподаткування в умовах воєнного стану. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2023. № 1(12). С. 25-34.

68. Перетятко І. О., Ковальова І. В. Формування ефективної системи державного регулювання експортного потенціалу в умовах глобалізації. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. № 14(1). С. 81-86.

69. Поченчук Г.М. Фінансові технології: розвиток і регулювання. *Економіка і суспільство*, 2017. Випуск 13. С. 1193-1200.

70. Прогноз МВФ щодо перспектив світової економіки на 2025-2026 роки. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/prohnoz-mvf-shchodo-perspektyv-svitovoyi-ekonomiky-na-2025-2026> (дата звернення: 30.11.2025)

71. Савченко М. В., Цибрій Л. О. Фінансові центри нових індустріальних країн у фінансовій архітектурі світу. *Галицький економічний вісник*, 2021, 70(3). С. 188-199.

72. Савченко М. В., Братчук У.П. Концептуальні засади інституційного розвитку світової фінансової архітектури. *Галицький економічний вісник*. 2022. Том 75. № 2. С. 112-121.

73. Савченко М. В., Братчук У. П. Науково-методичний підхід оцінки розвиненості фінансової архітектури країни. *Актуальні проблеми економіки*. 2022. № 4. С. 33-41.

74. Савченко М. В., Братчук У. П. Глобальні тренди трансформації світової фінансової архітектури. *Вісник Маріупольського державного університету серія: економіка*. 2022. Вип. 23. С. 100-108.

75. Савченко М. В., Братчук У.П. Трансформація фінансової архітектури України в умовах військових дій та післявоєнного відновлення. *Пріоритети розвитку міжнародної економічної діяльності країни в умовах глобалізації: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених*, 27 квітня 2023 року. Полтава:

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2023. 140 с. С. 10-12.

76. Степанова І. Ю. Державне регулювання зовнішньої торгівлі: теорія та практика. К.: КНЕУ, 2019. 247 с.

77. Степанова І. В. Державне регулювання зовнішньої торгівлі в Україні: проблеми та перспективи. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2020. № 1(65). С. 114-121.

78. Токар В. Кластеризація країн-членів ЄС за рівнем розвитку управління активами інституційних інвесторів. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-38> (дата звернення: 30.11.2025)

79. Чухно К. С. Глобальні фінансові інститути у світовій інституційно-регуляторній системі. *Матеріали студентської науково-практичної Інтернет-конференції «Міжнародний вимір відновлення економіки України»* (23 листопада 2023 р., м. Київ). Київ: КНЕУ, 2023. С. 230-233.

80. Bain N. History Of The G7 Summit: The Importance Of American Leadership. URL: <https://tspace.library.utoronto.ca/html/1807/4806/document.html> (дата звернення: 30.11.2025)

81. Bailin A. From Traditional to Group Hegemony: The G7, The Liberal Economic Order and the Core-Periphery Gap. London : Routledge, 2017. 194 p.

82. Bankografo.com Аналіз банків України: огляди, графіки, факти URL:<http://bankogra-fo.com/> (дата звернення: 30.11.2025)

83. Bureau of Labor Statistics. URL: <https://data.bls.gov/timeseries/LNS14000000> (дата звернення: 30.11.2025)

84. Central Intelligence Agency. The World Factbook / 2017. URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/index.aspx> (дата звернення: 30.11.2025)

85. Digital banking 2025: TOP20 SME Banks на рівні країн. URL: <https://smebanking.agency/ua/digital-banking-2025-top20-sme-banks-na-rivni-kra%D1%97n/> (дата звернення: 30.11.2025).

86. Economic Forecasts from the World's Leading Economists. GDP in Japan. URL: <https://www.focus-economics.com/country-indicator/japan/gdp-usd-bn> (дата звернення: 30.11.2025)

87. Economic Outlook “The World in 2050”. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/world-2050/assets/pwc-world-in-2050-slide-pack-feb-2017.pdf> (дата звернення: 30.11.2025)

88. FATF. FATF Recommendations. 2025. URL: <https://www.fatf-gafi.org/en/topics/fatf-recom-mendations.html> (дата звернення: 30.11.2025)

89. Financial Stability Board. Work of the FSB. 2025. URL: <https://www.fsb.org/work-of-the-fsb/> (дата звернення: 30.11.2025)

90. Forinsurer Особливості банківського обслуговування на основі Internet-технологій. URL: <https://forinsurer.com/public/03/10/16/774> (дата звернення: 30.11.2025)

91. Eurostat. E-banking and e-commerce. URL: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> (дата звернення: 30.11.2025)

92. How does the G7 work? URL: <http://www.g7italy.it/en/how-does-work> (дата звернення: 30.11.2025)

93. International Finance Corporation (IFC). URL: <https://surli.cc/wofxnn> (дата звернення: 30.11.2025)

94. International Monetary Fund. World Economic Outlook Database / January 2018. URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/weorept.aspx> (дата звернення: 30.11.2025)

95. International Monetary Fund. IMF Publications. 2025. URL: <https://www.imf.org/en/Publications> (дата звернення: 30.11.2025)

96. International Monetary Fund. IMF Quotas. 2025. URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/07/14/12/21/IMF-Quotas> (дата звернення: 30.11.2025)

97. IMF. Special Drawing Rights. URL: <https://www.imf.org/en/Topics/special-drawing-right> (дата звернення: 30.11.2025)

98. Kentikelenis A., Babb S. International Financial Institutions: Forms, Functions, and Controversies. The Oxford Handbook of International Political Economy. 2022. P. 351–371.

99. Kirton J. Coexistence, cooperation, competition: G Summits. URL: <http://www.g20.utoronto.ca/biblio/kirton-aspenia2009.pdf> (дата звернення: 30.11.2025)

100. Kahler M. The Bretton Woods Moment – and Its Necessary Replacement. Carnegie Endowment for International Peace. 2024. URL: <https://carnegieendowment.org/research/2024/07/the-bretton-woods-momentand-its-necessary-replacement?lang=en> (дата звернення: 30.11.2025)

101. Martseniuk O. Internet banking – innovative development of the banking sector in Ukraine. In: Information and innovative technologies in the turbulence era. 2022. Monograph 60. P. 263-282.

102. Orszag P., Rubin R., Stiglitz J. Fiscal resiliency in a deeply uncertain world: the role of semiautonomous discretion. Peterson Institute for International Economics, Policy Brief, 2021, № 21(2). URL: <https://academic.oup.com/icc/article-abstract/31/2/281/6550862?login=false> (дата звернення: 30.11.2025)

103. Pakhucha E., Babko N., Bilousko T., Bilousko R., Vynohradenko S., Azizov O. Strategic Analysis of Export Activities of Enterprises to Ensure Sustainable Development. European Journal of Sustainable Development. 2021. № 10(4). pp. 251–270.

104. Roubini N. The anatomy of the coming recession. Project Syndicate, 2019, 22 p.

105. Ruda O. Management of banks in terms of digitalization of banking. In: Digitalization and information society. Selected issues. Publishing House of University of Technology. Katowice. 2022. Monograph 53. Part 3. P. 326-338.

106. The structure of the BIS consolidated banking statistics (CBS). Bank for International Settlements. URL: https://www.bis.org/publ/qtrpdf/r_qt2409z.htm (дата звернення: 30.11.2025)

107. World Investment Report 2022. United Nations Conference of Trade and Development. Switzerland: United Nations Publication, 2022. 203 p.

108. Швайко М.Л., Старцева А.Є. «Трансформація світової фінансової архітектури в умовах фінансової глобалізації: як глобалізація капіталу впливає на структуру міжнародних фінансових інститутів», *Наукові перспективи* №11 (65), Київ, 2025.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Дані довідкового прогнозу Світового економічного огляду МВФ (зміна у %)

Показники	Вихідні дані 2024	Вихідні дані 2025	Вихідні дані 2026	Прогноз 2025	Прогноз 2026	Різниця з прогнозом МВФ за січень 2025 р. (2025)	Різниця з прогнозом МВФ за січень 2025 р. (2026)
Світовий обсяг виробництва	3,3	2,8	3	-0,5	-0,3	-0,4	-0,3
Розвинені економіки:	1,8	1,4	1,5	-0,5	-0,3	-0,4	-0,3
США	2,8	1,8	1,7	-0,9	-0,4	-0,4	-0,3
Єврозона	0,9	0,8	1,2	-0,2	-0,2	-0,4	-0,3
Японія	0,1	0,6	0,6	-0,5	-0,2	-0,5	-0,2
Сполучене Королівство	1,1	1,1	1,4	-0,5	-0,1	-0,4	-0,1
Нові ринкові країни та країни, що розвиваються:	4,3	3,7	3,9	-0,5	-0,4	-0,5	-0,3
Китай	5	4	4	-0,6	-0,5	-0,5	-0,3
Індія	6,5	6,2	6,3	-0,3	-0,2	-0,3	-0,2
Бразилія	3,4	2	2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,3
Обсяг світової торгівлі (товари та послуги)	3,8	1,7	2,5	-1,5	-0,8	-1,7	-0,9
Ціни на нафту	-1,8	-15,5	-6,8	-3,8	-4,2	-5,1	-3,2
Ціни на неенергетичні товари	3,7	4,4	0,2	1,9	0,3	4,6	-0,6
Світові споживчі ціни	5,7	4,3	3,6	0,1	0,1	0	0

Додаток Б

Додаток Б.1

Структура сучасної світової фінансової архітектури за 2020-2024 рр.

Елемент архітектури	Характеристика 2020–2021 рр.	Характеристика 2022–2024 рр.	Ключові зміни
Міжнародні фінансові організації (МВФ, СБ, БРР)	Антикризове фінансування під час пандемії	Зміщення до підтримки енергетичної та воєнної стійкості	Зросла роль програм макрофінансової стабілізації
Глобальні фінансові ринки	Висока волатильність через COVID-19	Геополітична нестабільність, боргові кризи, високі ставки	Переоцінка ризиків та зміна структури потоків капіталу
Регіональні фінансові блоки (ЄС, Азія)	Антикризові фонди, підтримка бізнесу	Інтеграція цифрових валют та спільних платіжних систем	Поглиблення регіональної інтеграції
Міжнародна валютна система	Домінування долара зберігається	Розширення використання юаня та альтернативних валют	Часткова дедоларизація
Центральні банки	М'яка політика, QE	Агресивна боротьба з інфляцією	Перехід до найвищих ставок за 20 років

Продовження додатку Б

Додаток Б.2

**Ключові ризики та виклики світової фінансової архітектури
у 2020-2024 рр.**

Категорія ризику	2020–2021 рр.	2022–2024 рр.	Вплив на фінансову систему
Пандемічні ризики	Глобальна рецесія, падіння торгівлі	Зменшення, але наслідки зберігаються	Порушення ланцюгів постачання
Геополітичні ризики	Помірні	Високі (війна РФ-Україна, енергетична криза)	Зростання волатильності ринків
Інфляційні ризики	Помірні	Суттєве зростання інфляції у 2022 р.	Посилення монетарної політики
Боргові ризики	Зростання держборгу після COVID-19	Поглиблення боргової кризи в країнах, що розвиваються	Зростання дефолтних загроз
Технологічні ризики	Перехід до цифрових платежів	Кіберризики, розвиток CBDC	Нова структура платіжних систем